

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kuvakortit 4-6 -vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdevä- kivaltatyöhön

Mehto, Heidi & Sipinen, Roosa-Maria

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Kuvakortit 4-6 -vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdeväkivaltatyöhön

Mehto Heidi
Sipinen Roosa-Maria
Sosionomikoulutus
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Mehto Heidi, Sipinen Roosa-Maria

Kuvakortit 4-6 -vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdeväkivaltatyöhön

Vuosi	2018	Sivumäärä	57
-------	------	-----------	----

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kehittämishankkeena. Kehittämishankkeen tarkoituksena oli tehdä lapsilähtöiset kuvakortit 4-6-vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdeväkivaltatyöhön. Menetelmä oli tarkoitus juurruttaa osaksi Kilpola asumisyksikön lapsityötä. Tavoitteena on helpottaa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoa ja auttaa väkivallan aiheuttamien tunteiden tunnistamisessa sekä niiden kanssa työskentelyssä. Työelämäkumppani kehittämishankkeessa oli Pääkaupungin turvakoti ry:n Kilpola asumisyksikkö. Kilpola asumisyksikön päämääränä on tuetun asumisen keinoin auttaa asiakkaita väkivallattoman elämän vakiinnuttamisessa.

Kehittämishankkeen teoriapohja koostuu lähisuhdeväkivallan määritelmästä, sen eri muodoista, vaikutuksista ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta. Teoriapohjassa käsitellään lähisuhdeväkivaltaa lasten kokemana ja se sisältää myös teoriaa maahanmuuttajiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta Suomessa, sillä reilusti yli puolet Kilpolan asukkaista ovat maahanmuuttajataustaisia. Teoriapohjaan kuuluu myös tietoa kuvakorteista työmenetelmänä.

Kehittämishankkeen kehittämisosuus piti sisällään kuvakorttien luomisen sekä testaamisen Kilpola asumisyksikössä asiakkaina oleville lapsille. Ennen kuvakorttien testaamista Kilpola asumisyksikön lapsityöntekijä perehdyttiin kuvakortti menetelmään ohjauksen avulla. Työntekijän ohjauksen tavoitteena oli tehdä kuvakortti menetelmä tutuksi työntekijälle ja testata kuvakorttien ohjeissa olevia toimintatapoja. Näin varmistettiin suunnitelmien mukainen toimintatuokio lapsille, joka vastasi kehittämishankkeen tavoitteita.

Kuvakortteja testattiin kahdesti ja ne toteutettiin eri näkökulmista. Ensimmäisellä kerralla havainnoitiin työntekijän sekä lapsen työskentelyä kuvakorteilla ja toisella kerralla testasimme niitä itse lapsen kanssa. Kuvakorteista pyydettiin palautetta työntekijältä sekä lapsilta niiden käyttökokemuksista. Kehittämishankkeen lopuksi kuvakorttien tavoitteiden toteutumista arvioitiin palautteiden, reflektiokeskustelun ja itsearvioinnin avulla.

Kuvakortit osoittautuivat toimivaksi menetelmäksi lähisuhdeväkivallan puheeksi oton työvälineenä. Kuvakortit auttoivat Kilpola asumisyksikössä testattavia lapsia kertomaan kokemastaan lähisuhdeväkivallasta sekä työskentelemään väkivallan aiheuttamien tunteiden kanssa. Työntekijä koki, että menetelmä on toimiva ja se tullaan ottamaan viralliseksi menetelmäksi Kilpola asumisyksikön lapsityöhön. Luodusta menetelmästä on hyötyä työelämäkumppanille sekä mahdollisesti samankaltaisille lähisuhdeväkivaltatyötä tekeville tahoille.

Asiasanat: kuvakortit, lapset, lähisuhdeväkivalta, puheeksi otto

Mehto Heidi, Sipinen Roosa-Maria

Picture cards for 4 to 6 year old children for domestic violence work in Kilpola Housing Unit

Year	2018	Pages	57
------	------	-------	----

The purpose of this development project was to make child-oriented picture cards for children between the ages of 4 and 6 for domestic violence work in Kilpola Housing Unit. The purpose was to integrate the method as a part of the working methods in Kilpola Housing Unit. The aim was to help bringing up the subject of domestic violence and to help to recognize emotions connected to violence and to process them. The working life partner was Kilpola Housing Unit which is a part of Pääkaupungin turvakotiry. The goal of Kilpola Housing Unit is to help the clients to establish a non-violent life through assisted living.

The theoretical background consist of the definition of domestic violence and its various forms, impacts and its recognition. The theoretical background presents domestic violence as experienced by children and includes theory about domestic violence among immigrants in Finland because over a half of Kilpola Housing Unit's residents have immigrant backgrounds. The theoretical background also includes information about picture cards as a working method.

The functional part of the Bachelor's development project included the creation process and the testing of picture cards for the children of Kilpola Housing Unit. Before testing the picture cards, the child support worker in Kilpola Housing Unit was familiarized with the picture cards method through guidance. The aim was to make sure that the sessions were well planned for the children and would correspond to the objectives of the thesis.

The functional part of the development project included two picture card testings implemented from different perspectives. The first time the child support worker and the child working with picture cards were observed and the second time the picture cards were used by us with the child. Feedback on picture cards was requested from the child support worker and from the children regarding experiences. The implementation of the objectives of the picture cards was evaluated through feedback, a reflection discussion and self-assessment at the end of the development project.

Picture cards proved to be a suitable method and helped the children in Kilpola Housing Unit to tell about their experiences about domestic violence and process the emotions connected to violence. The child support worker felt that the picture card method was functional and is going to be adopted as an official method in the child work in Kilpola Housing Unit. The created method will certainly be useful for the working life partner and potentially those who work with domestic violence.

Keywords: bring up a subject, domestic violence, children, picture cards

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Kehittämishankkeen tausta, tarkoitus ja tavoite.....	6
3	Lähisuhdeväkivalta	7
3.1	Lähisuhdeväkivallan määritelmä.....	7
3.2	Lähisuhdeväkivallan muodot	8
3.2.1	Fyysinen väkivalta	8
3.2.2	Psyykkinen väkivalta	10
3.2.3	Seksuaalinen väkivalta.....	10
3.3	Maahanmuuttajat ja lähisuhdeväkivalta.....	11
3.4	Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen	13
3.5	Lähisuhdeväkivallan vaikutukset.....	13
3.6	Kuvakortit työvälineenä.....	15
4	Kehittämishankkeen toteutus	16
4.1	Kilpola asumisyksikkö.....	16
4.2	Kilpola asumisyksikön lapsityö	17
4.3	Kuvakortit	18
4.4	Opinnäytetyö kehittämishankkeena	19
5	Kehittämishankkeen kuvaus vaiheittain	20
5.1	Ideasta toimintasuunnitelmaksi.....	20
5.2	Toteutuksen vaiheet.....	21
5.2.1	Työntekijän perehdytys kuvakorttien käyttöön.....	21
5.2.2	Ensimmäinen havainnointikerta	22
5.2.3	Toinen havainnointikerta.....	22
6	Kehittämishankkeen arviointi	23
6.1	Havainnointikertojen arviointi	24
6.1.1	Lapsen arviointi.....	24
6.1.2	Työntekijän arviointi.....	25
6.2	Kilpola asumisyksikön arviointi ja palaute	25
6.3	Itsearviointi ja reflektiokeskustelu	27
7	Pohdinta ja johtopäätökset.....	30
8	Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus	32
	Lähteet	34
	Kuviot	37
	Liitteet	38

1 Johdanto

Lähisuhdeväkivalta puhuttaa paljon ja tilastojen mukaan moni suomalainen joutuu sen uhriksi, niin naiset, miehet kuin lapsetkin. Valtaosa Suomen lapsista elää turvallisessa, lapsia ja heidän perusoikeuksiaan kunnioittavassa ympäristössä. Lapsen asemaa ja oikeuksia säännellään lukuisissa sopimuksissa ja laeissa. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 48.) Laeista, perusoikeuksista ja kansainvälisistä sopimuksista huolimatta moni lapsi joutuu elämässään lähisuhdeväkivallan uhriksi. Lähisuhdeväkivallan yleisyydestä kertoo hyvin vuoden 2017 turvakotipalveluiden tilastoraportti. Tilastoraportin mukaan turvakodeissa oli vuonna 2016 yhteensä 3 535 asiakasta. Edelliseen vuoteen verrattuna turvakotien asiakkaina olevien lasten ja aikuisten määrä kasvoi 480 asiakkaalla, joka on noin 16 prosenttia. Lasten osuus turvakotien asiakkaista oli lähes puolet, 49% eli 1 726 kappaletta. (Tilastoraportti 17/2017.)

Lähisuhdeväkivaltaa käsitteleviin tilastoihin ei kuitenkaan päädy kaikki lähisuhdeväkivalta tapaukset, eivätkä kaikki uhrit päädy syystä tai toisesta turvakotiin. Yksi syy tähän on aiheen arkaluontoisuus. Perheen sisällä tapahtuvat asiat ovat yksityisiä eikä niistä haluta puhua ulkopuolisille. Puhumattomuuden syynä on häpeä ja pelko sekä aiheesta vaietaan liian usein. Lähisuhdeväkivallalla on erityisen vahingoittavat seuraukset silloin, kun sen uhrina on pieni lapsi, joka opettelee aktiivisesti uusia asioita. Tämän vuoksi on ensisijaisen tärkeää puuttua asiaan mahdollisimman nopeasti sekä kehittää uusia menetelmiä lähisuhdeväkivallan puheeksi oton helpottamiseksi.

Kehittämishankkeen aihe valikoitui omien intressien myötä. Olemme molemmat erikoistuneet opinnoissamme varhaiskasvatukseen, mutta koemme lastensuojelutyön olevan enemmän meidän ammatillinen kiinnostuksen kohteemme. Siksi oli luontevaa valita aihe tältä kentältä. Oli tärkeää valita sellainen aihe, joka jaksoi innostaa meitä koko pitkän opinnäytetyöprosessin ajan. Opintojen aikana meille selkiytyi myös halu luoda jotain uutta ja innovatiivista materiaalia lasten kanssa työskentelyyn. Tästä lähti idea opinnäytetyöstä kehittämishankkeena ja halu luoda kuvakortit Kilpola asumisyksikön lapsityöhön lähisuhdeväkivallan puheeksi oton työvälineeksi.

Kuvakortteja luodessa perehdyttiin laajasti lasten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan sekä suunnittelimme niitä yhdessä Kilpola asumisyksikön työntekijöiden kanssa. Kuvituksen kuvakortteihin teki sairaanhoitaja Elli Uuksulainen.

2 Kehittämishankkeen tausta, tarkoitus ja tavoite

Kehittämishankkeen aiheena on lapsen kohdistuva lähisuhdeväkivalta, sen puheeksi oton helpottaminen sekä väkivallan aiheuttamien tunteiden kanssa työskentely. Aihe on tarpeellinen,

sillä lähisuhdeväkivalta on yleinen, mutta vaiettu ongelma yhteiskunnassamme. Uusia turvakoteja avataan yhä lisää ja väkivallan kaikille osapuolille tarjotaan useita erilaisia palveluita. Perheessä tapahtunut väkivalta vaikuttaa aina lapseen, oli hän sitten väkivallan kohteena tai sivustakatsojana. Väkivaltatyössä yhtenä suurimmista haasteita on tapahtuneen väkivallan puheeksi ottaminen lapsen kanssa. Lapsi usein suojelee väkivallan tekijää eikä ole halukas puhumaan perheessä tapahtuvista asioista. Lapset myös usein syyllistävät itseään perheessä esiintyvistä väkivallasta. (Lapsen kaltoinkohtelu 2017.)

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli tehdä lapsilähtöiset kuvakortit 4-6-vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdeväkivaltatyöhön. Menetelmä oli tarkoitus juurruttaa osaksi Kilpola asumisyksikön lapsityötä. Tavoitteena on helpottaa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoa ja auttaa väkivallan aiheuttamien tunteiden tunnistamisessa sekä niiden kanssa työskentelyssä. Teimme kehittämishankkeemme yhteistyössä Pääkaupungin turvakoti ry:n Kilpola asumisyksikön kanssa.

3 Lähisuhdeväkivalta

Kehittämishankkeen teoriapohja koostuu lähisuhdeväkivallan määritelmästä, sen eri muodoista, vaikutuksista ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta. Kehittämishankkeessa käsitellään lähisuhdeväkivaltaa lasten kokemana ja se sisältää myös teoriaa maahanmuuttajiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta Suomessa, sillä reilusti yli puolet Kilpola asumisyksikön asukkaista ovat maahanmuuttajataustaisia. Teoriapohjaan kuuluu myös tietoa kuvakorteista työmenetelmänä.

3.1 Lähisuhdeväkivallan määritelmä

Lähisuhdeväkivalta käsitteellä on useita määritelmiä. Se käsitteellistyi Suomessa 1980-luvulla, jossa nostettiin pinnalle väkivallan liittyminen perhesuhteisiin eli pääasiassa miesten tekemään väkivaltaan lapsia tai naisia kohtaan (Paavilainen & Pösö 2003, 18-19). Valitsimme Maailman terveysjärjestön määritelmän lähisuhdeväkivallasta kehittämishankkeen teoreettiseen viitekehykseen, sillä se kiteyttää mielestämme lähisuhdeväkivallan selkeästi ja ytimekkäästi yhteen lauseeseen. Maailman terveysjärjestö (WHO) määrittelee lähisuhdeväkivallan seuraavasti: "Lähisuhde- ja perheväkivalta tarkoittaa henkilön väkivaltaista käytöstä nykyistä tai entistä kumppaniaan, lastaan, lähisukulaistaan tai muuta läheistään kohtaan." Lisäksi Siukola (2014, 10) määrittelee, kuinka lähisuhdeväkivalta on ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmän kohdistuvaa fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai uhkaamista, josta seurauksena voi olla fyysinen tai psyykinen vamma, kehityshäiriö, perustarpeiden tyydyttämättä jättäminen tai jopa kuolema. (Siukola 2014, 10.) Gilbertin ym. (2009) tutkimuksessa selviää, että joka kymmenes lapsi joutuu kaltoinkohtelun tai psyykkisen väkivallan uhriksi.

Kaltoinkohtelua ja sen seurauksia ei ole raportoitu riittävästi ja se jääkin usein lapsen fyysisen pahoinpitelyn ja seksuaalisen hyväksikäytön varjoon.

Lähisuhdeväkivalta on yhteiskunnallinen ongelma, jonka määrittely on usein sidoksissa aikaan tai kulttuuriin. Tapahtumapaikkana on useimmiten oma koti ja tekijänä ihminen, jonka kanssa jaetaan yhteinen arki. Läheisissä ihmissuhteissa väkivalta poikkeaa muusta väkivallasta sekä rikoksena, väkivallan muotona, että kokemuksena. (Lähisuhdeväkivalta 2017.) Lähisuhdeväkivaltaa ei pidetä yksittäisenä ohimenevänä tapahtumana vaan pitkäaikaisena prosessina, jossa väkivallan muodot vaihtelevat. Väkivaltakokemusten vuoksi uhrin on vaikeaa hakea apua, koska alistussuhteiden takia uhri ei välttämättä itse kykene hakemaan apua tai halua tapahtunutta tapausta viranomaisten tietoon. (Koko perhe kierteessä: Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi 2007, 17.)

3.2 Lähisuhdeväkivallan muodot

Maailman terveysjärjestön (WHO) määritelmän mukaan lähisuhdeväkivalta sisältää fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista väkivaltaa. Nämä ovat yleisimpiä lähisuhdeväkivallan muotoja ja niiden lisäksi valitsimme kehittämishankkeen teoriapohjaan kemiallisen väkivallan, joka kuuluu fyysisen väkivallan muotoihin. Edellä mainitut väkivallan muodot ovat olennaisia kehittämishankkeemme kannalta, sillä näitä muotoja esiintyy eniten lähisuhdeväkivaltatilanteissa. Tärkeä osa teoriapohjaa on myös maahanmuuttajiin liittyvä lähisuhdeväkivalta.

Lähisuhdeväkivallasta puhutaan usein kaltoinkohteluna. Myös laiminlyönti luetaan lapsen kaltoinkohteluksi. Laiminlyöntiä voi olla esimerkiksi lapsen kehitystarpeiden huomiotta jättäminen tai lapsen altistaminen perheväkivallalle sivustakatsojana. Usein kaltoinkohtelun taustalla on monia kuormittavia tekijöitä, joten sen aiheuttamien seurausten arviointi voi olla vaikeaa. (Nikkola, Luoma & Aronen 2016, 732.)

3.2.1 Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta on lähisuhdeväkivallan muodoista näkyvin. Se on ruumiillista väkivaltaa, joka tuottaa lapselle kipua ja vahingoittaa hänen terveyttään. Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi potkiminen, lyöminen, ravisteleminen sekä vapaudenriisto. Usein tällainen väkivalta alkaa esimerkiksi pelkällä läpsimisellä, mutta ajan mittaan se muuttuu yhä vakavammaksi ja useammin toistuvaksi. (Tupola, Kivitie-Kallio, Kallio & Söderholm 2012, 100.)

Lapsen vartalosta löytyvät mustelmat ja naarmut ovat yleisiä, sillä lapset ovat aktiivisia liikkumaan ja touhuamaan eikä heillä ole samanlaista itsesuojeluvaistoa kuin aikuisilla. Yleisimpiä mustelmakohtia liikkumaan opettelevilla lapsilla on polvet, sääret, otsa ja kyynärvarret. Mustelmat kasvoissa, pakaroissa, selässä, kaulalla tai reisien takapinnoilla viittaavat fyysiseen väkivaltaan. Pienellä lapsella esiintyvät mustelmat ovat aina epäilyttäviä. (Tupola ym. 2012, 101.)

Lapsille tapahtuneista palovammoista arviolta noin kymmenen prosenttia johtuu lapsen kaltoinkohtelusta. Palovammoista 9 % syntyy laiminlyönnin seurauksena ja 1 % vammoista on tahallaan aiheutettuja. Kun lapsen palovammoja arvioidaan, on erityisen tärkeä miettiä huolellisesti, ovatko ne onnettomuuden vai kaltoinkohtelun aiheuttamia. Tarkkarajaiset palovammat ovat usein tahallaan aiheutettuja, esimerkiksi savukkeiden, esineiden tai nesteiden avulla tehtyjä. Tavallisimpia tapaturmia aiheutuu lapsen kaataessaan kuuma nestettä päälensä vahingossa. (Tupola ym. 2012, 102.)

Pienen ja terveen lapsen kudokset ovat joustavia ja kestävät erilaisia kolhuja. Kuitenkin, mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä todennäköisemmin murtuman taustalla on lapsen puutteellinen valvonta tai pahoinpitely. (Hurme ym. 2008.) Esimerkiksi alle 5-vuotiailla tyypillisimpiä pahoinpitelyn aiheuttamia murtumia ovat lapaluun, olkavarren tai kylkiluun murtumat. Lapselle tahallisesti tuotettua vammaa tulee epäillä, mikäli vammatyyppi on ristiriidassa sen synnyn kanssa. (Tupola ym. 2012, 103.)

Suomessa myös kuritusväkivalta on pahoinpitelyä, jolla aikuinen pyrkii rangaistakseen tai säädelläkseen lapsen käyttäytymistä aiheuttamaan lapselle kipua tai epämukavan olon, mutta ei fyysistä vammaa. Kuritusväkivallaksi luetaan esimerkiksi tukistaminen, läpsiminen, luunap-pien antaminen sekä nipistäminen. Käsitykset kuritusväkivallan oikeudenmukaisuudesta juontuvat laajalti siitä, millaisia asenteita ja käsityksiä yhteiskunnassa ylipäätään vallitsee lapsen kasvatuksesta puhuttaessa. Kuritusväkivalta kiellettiin Suomessa lailla vuonna 1984. Kehittyneissä maissa lasten fyysisen pahoinpitelyn vuosittainen esiintyvyys on noin 4-16 %. (Söderholm & Kivittie-Kallio 2012, 100.)

Kemiallinen väkivalta on fyysisen väkivallan muoto. Kemiallinen väkivalta on päihteiden antamista, ylitselääkitsemistä tai lääkkeiden antamatta jättämistä. Aktiivista kemiallista väkivaltaan on esimerkiksi se, kun lapselle annetaan huumavaa lääkeainetta tai alkoholia. Esimerkiksi itkevää vauvaa yritetään rauhoittaa antamalla hänelle unilääkettä tai alkoholipitoista juomaa. Passiivinen kemiallinen väkivalta on puolestaan käänteinen verrattuna aktiiviseen kemialliseen väkivaltaan. Silloin lapselle ei anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai hänen tarvitsemaansa ruokavaliota ei noudateta. (Väkivallan vaikutukset lapseen 2017.)

3.2.2 Psyykkinen väkivalta

Psyykkinen väkivalta on toimintaa, jonka seurauksena lapsi saattaa tuntea olonsa arvottomaksi ja epähalutuksi. Se saa myös lapsessa aikaan tunteen, ettei kukaan rakasta häntä. Psyykkistä väkivaltaa on uhkailu, pelottelu, kiristäminen, syrjintä, naurunalaiseksi saattaminen, huolenpidon puute sekä itsenäistymisen rajoittaminen. (Paavilainen & Flinck 2008, 2.) Psyykkiseksi väkivallaksi luetaan myös perheväkivallalle altistuminen (Nikkola ym. 2016, 73). Ellosen & Kääriäisen (2010, 307) tutkimuksessa selviää, että tutkimukseen osallistuneista 83 prosenttia käyttää henkistä väkivaltaa lastaan kohtaan, mutta tässä on otettava huomioon se, että teot ovat olleet yksittäisiä, esimerkiksi huutamista ja raivoamista.

Psyykkistä väkivaltaa on myös väkivallan uhka. Esimerkiksi niin sanottu symbolinen aggressio, jolloin aikuinen huutaa, raivoaa, paiskoo, rikkoo tai heittelee tavaroita sekä käyttäytyy uhkaavasti ja pelottavasti lapsen näkökulmasta katsottuna. Tilanne tuntuu usein lapsesta uhkaavalta ja hän kokee olonsa turvattomaksi aikuisen seurassa, vaikka aikuinen osoittaa vihaansa ympäristöönsä eikä lainkaan tuota lapselle fyysistä vahinkoa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2017.)

3.2.3 Seksuaalinen väkivalta

Lapsen seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan lapsen seksuaalisuuteen kohdistunutta riistoa tai hyväksikäyttöä. Seksuaalinen hyväksikäyttö on lapsen kaltoinkohtelua, jossa lapsi kokee vanhempiensa tai muiden aikuisten taholta kehitystään ja koskemattomuuttaan vahingoittavan seksuaalisen teon. (Lähisuhdeväkivalta 2017.) Suomen rikoslain 6 §:n mukaan määritellään seuraavaa: *”Joka koskettelemalla tai muulla tavoin tekee kuuttatoista vuotta nuoremmalle lapselle seksuaalisen teon, joka on omiaan vahingoittamaan tämän kehitystä, tai saa tämän ryhtymään sellaiseen tekoon, on tuomittava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.”* Suomen rikoslaissa mainitaan myös, että sukupuolisiveellisyyttä loukkaavan kuvan levittäminen tai sen yrittäminen on rangaistava teko (RL 650/2004, 17 §). Vuonna 2011 rikoslakia muutettiin lisäämällä kohta, jossa määritellään lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin tai sen yritys myös rangaistavaksi teoksi (RL 540/2011, 8 b §).

Seksuaalista hyväksikäyttöä on esimerkiksi lapsen pakottaminen ja johdatteleminen seksuaalitekoihin tai -käyttäytymiseen. Se on riistoa ja hyväksikäyttöä, jotka loukkaavat lapsen itsemääräämisoikeutta sekä seksuaalista koskemattomuutta. Siihen kuuluu muun muassa sopimaton koskettelu, häirintä tai kipua tuottava toiminta. Myös lapsen altistaminen seksuaalisävytteisille kuville sekä erilaisille toiminnoille ja pornograafiselle materiaalille ovat seksuaalista väkivaltaa. (Joki-Erkkilä, Jaarto & Sumia 2012, 132.) Nykypäivänä tulee myös muistaa, että

seksuaalisessa hyväksikäytössä tekijä ei välttämättä aina ole varsinaisessa fyysisessä kontaktissa lapseen, sillä lapsi voi joutua kokemaan hyväksikäyttöä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa. (Nikkola ym. 2016, 729.)

Lapsen joutuminen seksuaalisen väkivallan uhriksi lisää lapsen haavoittuvuutta erilaisille fyysisille ja psyykkisille sairauksille sekä käyttäytymishäiriöille. Kun lapsi joutuu seksuaalisen väkivallan kohteeksi, hän joutuu kohtaamaan sellaisia asioita, joihin hän ei ole vielä henkisesti eikä fyysisesti valmis. Seksuaalisen väkivallan aiheuttamat traumat ja oireet ovat aina lapsikohtaisia, mutta niissä on usein samoja piirteitä. Hyväksikäytön seuraukset ja oireet voivat ilmaantua lapselle vasta vuosien jälkeen tai niitä ei näy ollenkaan. Oirehtimiseen vaikuttavat lapsen ikä, hyväksikäytön vakavuusaste ja tiheys, hyväksikäyttäjien lukumäärä ja läheisyys. Seksuaalisen väkivallan uhriksi joutuneella lapsella on aikuisiässä suurempi riski kokea masennusta, itsetuhoisuutta, ahdistusta, traumaperäistä stressihäiriötä ja päihteiden väärinkäyttöä. (Joki-Erkkilä, Jaarto & Sumia 2012, 150.)

Seksuaalisen väkivallan esiintyvyys vaihtelee niin eri maiden kuin myös tyttöjen ja poikien välillä. Tytöillä on suurempi riski joutua seksuaalisen väkivallan uhreiksi. Tämä riski on 1,5-3 kertaa suurempi kuin pojilla. Suomessa seksuaalisen hyväksikäytön esiintyvyys tytöillä on 1,8-7,5 % ja pojilla 0,7-4,6 %, riippuen hyväksikäytön asteesta. (Laaksonen ym. 2011.) Vuonna 2018 julkaistun tilastoraportin mukaan lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on vähentynyt. Viranomaisten tietoon tuli 1170 tapausta vuodelta 2017, mikä on 7,1 prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna. (Tilastokeskus 2018.)

3.3 Maahanmuuttajat ja lähisuhdeväkivalta

Maahanmuuttaja-asiakkaiden väkivallassa on tiettyjä erityispiirteitä. Väkivallan luonteeseen vaikuttaa usein heidän kulttuuritaustansa, tällöin puhutaan usein kulttuurisesta tai uskonnollisesta väkivallasta. Lähisuhdeväkivalta on kuitenkin laajalti hyvin samanlaista kuin suomalaisenkin asiakkaiden. Maahanmuuttajaperhe on sellainen, jossa molemmat vanhemmat ovat maahanmuuttajataustaisia. Monikulttuurisessa perheessä taas puoliset ovat eri maista tai etnisistä ryhmistä. Väkivalta- ja lapsityötä tehdessä on oleellista ymmärtää maahanmuuttajalasten erilaiset kulttuuritaustat. Kansallisuusryhmien sisällä voi olla suuriakin eroja. Kulttuuritausta voi usein auttaa ymmärtämään, miksi maahanmuuttajanaisten voi olla vaikea tuoda esille kokeamaansa väkivaltaa, jolloin myös lasten kokema väkivalta jää piiloon. (Kyllönen-Saarnio & Nurmi 2005, 20-21.)

Maahanmuuttajaperheissä väkivalta liittyy monesti miehisten etuoikeuksien ja valta-aseman väärinkäyttöön ja nainen joutuu useimmin lähisuhdeväkivallan uhriksi. Maahanmuuttajaperheissä usein nainen on kotona hoitamassa lapsia, jolloin lapset ovat jatkuvasti läsnä ja altistuvat

näin väkivallalle joko kokijana tai sivusta katsojana. Maahanmuuttajanaiset ovat monesti mieheen verrattuna heikommassa asemassa, heikon kielitaidon ja tietämättömyyden vuoksi. (Kylönen-Saarnio & Nurmi 2005, 28-29.)

Lapsi on riippuvainen lähellä olevistaan aikuisista kulttuuriin katsomatta. Kääriäinen, Ellonen, Peutere ja Sariola (2010), osoittavat tutkimuksessaan, että suurin osa maahanmuuttajataustaisten lasten kokemasta lähisuhdeväkivallasta on heidän omien vanhempiensa aiheuttamaa. Se on henkistä ja fyysistä väkivaltaa sekä laiminlyöntiä ja hyväksikäyttöä. Viimeisten kahden vuosikymmenen aikana suomalaisten asenteet ruumiillista kuritusta kohtaan ovat muuttuneet kielteisempään suuntaan. Maahanmuuttajien kasvatusasenteista on tutkimuksia aika vähän, mutta heidän asenteet kuritusväkivaltaa kohtaan poikkeavat suomalaisista asenteista. Kyseisessä tutkimuksessa oli tarkoitus verrata maahanmuuttajalapsiin ja suomalaisiin lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajalasten perheissä lähisuhdeväkivalta on yleistä. Tulokset osoittivat, että ”maahanmuuttajalapsiin kohdistuu enemmän äidin ja isän taholta tulevaa väkivaltaa kuin vertailuryhmässä. Lisäksi havaittiin, että maahanmuuttajalapset ja -nuoret näkevät useammin äitiinsä kohdistuvaa väkivaltaa kuin vertailuryhmään kuuluvat lapset.” (Kääriäinen ym. 2010, 161; 159.)

Kun tarkastellaan maahanmuuttajien kokemaa lähisuhdeväkivaltaa, esille nousee käsite kunniaiväkivallasta. Se on lähisuhdeväkivallan rinnakkaismuoto. Kunnia on lähtökohtaisesti myönteinen asia, minkä jakaa koko suku tai yhteisö. Eri kulttuureissa sen käsite vaihtelee eikä aina merkitse samaa miesten ja naisten kohdalla. Usein kunnian tahriintuminen liitetäänkin naisiin ja heidän kunniantomaan käytökseensä. Kunniaiväkivaltaa käsiteltäessä tärkeää on yhteisön määrittelemineen. Se ei ole yksiselitteinen ja jokainen kokee sen eri tavalla, ketkä kuuluvat yhteisöön. Tukea, turvaa ja seuraa, jotka ovat yhteisön positiivisia merkityksiä, ei tule unohtaa. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016, 40-43.)

Yleisesti kunniaiväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jolla palautetaan perheen tai suvun menetetty kunnia tai suojataan suvun mainetta, siksi se ei ole halveksuttavaa yhteisön sisällä. Tekoja edeltää perheenjäsenen epäsovelias käytös tai epäily siitä. Ongelma on se, että väkivalta on pääasiassa hyväksyttyä ja tekijöitä saattaa olla useampi. (Hansen ym. 2016, 18.) Mitään kulttuuria, ryhmää tai uskontoa ei voi määritellä kunniaikulttuuriksi. Joissain kulttuureissa kunnia-käsitykset ovat yleisempiä kuin toisissa. (Hansen ym. 2016, 13.)

Lidman (2015, 187) kertoo teoksessaan Väkivaltakulttuurin perintö, miten kunniaiväkivalta saattaa usein jäädä piilorikollisuudeksi. Tietoisuus suomalaisten keskuudessa kunniaiväkivallasta ei ole kovin suuri. Siitä ei pitäisi vaieta, mutta puhuessa siitä tulisi ottaa huomioon sensitiivisyys kulttuureita kohtaan. Kun kyseessä on kulttuurisista syistä tehty väkivalta, siihen ei välttämättä puututa sen takia, että pelätään syytöksiä rasismista. Lidman (2015, 311) toteaa myös, kuinka

ammattilaisilla ja viranomaisilla on vaikeuksia ilmiön tunnistamisessa ja he ovat aiheesta vielä epävarmoja.

3.4 Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen

Paavilainen ja Pösö (2003, 75-81) toteavat kirjassaan, kuinka väkivalta jättää monenlaisia vammoja, mutta niiden tunnistaminen ei kuitenkaan ole helppoa. Moni uhri häpeää usein tilannettaan ja valehtelee vammojensa syntysyitä. Väkivallan mahdollisuudesta tulisikin herätä epäily, mikäli vammat eivät vastaa niiden synnystä kertovaa kuvausta tai tarina ei tunnu todelliselta. Väkivalta ei aina jätä fyysisiä vammoja, jotka näkyisivät ulospäin. Vammat ovat usein myös henkiselä puolella ja niitä voi syntyä, vaikka olisi väkivallan uhri epäsuorasti. Tällaista kokee esimerkiksi lapsi, joka näkee väkivaltaa kotona. Lisäksi tunnistamista vaikeuttaa auttavien ammattiryhmien tuntema pelko perheen henkilökohtaiselle alueelle menemisestä sekä osaamisen ja apukeinojen puute. Ammattihenkilö saattaa pitää omaa epäilyään liian heikkona, jotta uskaltaisi kysyä tai ottaa asiaa puheeksi.

Lähisuhdeväkivallan uhrien kanssa työskentelevien on tärkeä olla tietoisia väkivallan eri vaikutuksista lapsen käytöksen ja oireiluun. Tietoisuus edesauttaa ja helpottaa väkivallan tunnistamista ja siihen puuttumista. Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuneen lapsen voinnissa näkyy usein muutoksia, jotka vaikuttavat lapsen toimintakykyyn sekä kaverisuhteisiin. (Kauppi 2012, 125.)

Laiminlyönnin merkkejä saattavat olla likaisuus, rikkinaiset vaatteet tai kehityksen viivästyminen. Myös vanhempien käytöksen tulee kiinnittää huomiota epäiltäessä pahoinpitelyä tai laiminlyöntiä. Vanhemmat saattavat tällöin näyttäytyä hermostuneesti, pelokkaasti, itkuisena tai syyllistäen henkilökuntaa. (Paavilainen & Flinck 2007; Paavilainen & Pösö 2003, 78-81.) Lapsen kehityksen vaurioituminen on selkeämpää ymmärtää silloin, kun vanhempi selkeästi laiminlyö, hyljeksii, kohtelee lasta kaltoin joko fyysisesti tai seksuaalisesti tai ei ole kykeneväinen suojaamaan lastaan muiden kaltoinkohtelulta. Tällöin kaltoinkohtelulle on selkeää näyttöä ja siihen voidaan helpommin puuttua. (Ketola 2008, 30.)

3.5 Lähisuhdeväkivallan vaikutukset

Lapseen kohdistuva lähisuhdeväkivalta vaarantaa sekä fyysisen ja psyykkisen terveyden että sosiaalisen- ja kognitiivisen kompetenssin. Lapselle tärkeimpiä perustarpeita ovat kuulluksi sekä nähdäksi tuleminen, arvostuksen ja hyväksynnän saaminen sekä tunne siitä, että hän on rakastettu. Lähisuhdeväkivalta vaarantaa nämä perustarpeet ja vaikuttaa suuresti lapsen kehitykseen ja perusluottamuksen syntymiseen sekä kiintymyssuhteen kehitykseen. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 88.)

Kaltoin kohdeltu lapsi omaksuu itselleen vääristyneitä toimintamalleja ja pitää niitä normaaleina. Näitä toimintamalleja ovat esimerkiksi reagoiminen tilanteisiin tunteen ohjaamana, joko hyökkäämällä tai vetäytymällä tilanteesta. Pitkään jatkuneen kaltoinkohtelun on todettu ennustavan depressiivisiä oireita kouluiässä sekä vaikuttavan lapsen oppimiskykyyn. Kaltoinkohtelun seurauksia ovat myös lapsen masentuneisuus, ahdistuneisuus ja käytöshäiriöt. (Kauppi 2012, 127; Söderholm & Politi 2012, 82-90.) Lapsena koetun kaltoinkohtelun seuraukset ulottuvat pitkälle. Ne näkyvät yli sukupolvien ja vaikuttavat siihen, millainen aikuinen lapsesta tulevaisuudessa kasvaa. (Kauppi 2013.)

Kaltoinkohtelusta kärsivien lasten kehitys voi vaurioitua jokaisella kehityksen osa-alueella. Nämä osa-alueet ovat emotionaalinen-, kognitiivinen-, sosiaalinen- sekä fyysinen eli kehon perustoimintojen ja somaattisen kehityksen alue. Pahimmat vauriot tapahtuvat ensimmäisten elinvuosien aikana silloin, kun hoito ja huolenpito ovat puutteellisia. Leikki-iässä kaltoinkohtelun seuraukset voivat näkyä esimerkiksi levottomuutena, aggressiivisuutena, uni- ja syömis-häiriöinä, somaattisina oireina kuten pää- ja vatsakipuina, vetäytymisenä ja ahdistuksena. (Ketola 2008, 39.)

Tunne-elämän eli emotionaalisen kehityksen vaurioituminen kaltoinkohtelun seurauksena näkyy esimerkiksi siinä, että lapsi on kykenemätön tulemaan toimeen erilaisten tunteiden kanssa. Tämä voi näyttäytyä niin, että lapsi ei siedä positiivisia tunteita kuten sitä, että asiat sujuvat hyvin tai ovat hauskoja eikä myöskään negatiivisiksi luokiteltuja tunteita, kuten pettymystä, surua tai vihaa. Lapsi on ikään kuin täysin pihalla, sillä hänen tunne-elämänsä on vaurioitunut kaltoinkohtelun seurauksena. Lapselle ei ole muodostunut käsitystä erilaisista tunteista ja niiden sisällöstä tai siitä, miten niiden kanssa voi selviytyä. Kyky säädellä omia tunteitaan kehittyy vain suhteessa toiseen, jaettujen kokemusten ja tunnetilojen kautta. (Ketola 2008, 40.) Kun itsesäätelyn alkeet ovat jääneet lapselta oppimatta varhaisvaiheessa, voi pienetkin tunnekuohut aiheuttaa suuren reaktion myöhemmin. Tällöin esimerkiksi hoitavien aikuisten on vaikea ymmärtää lapsen käytöstä. Toinen ääripää on niin sanotusti näkymätön lapsi, joka on vetäytynyt eikä tunnu tarvitsevan mitään tai ketään. Tällainen lapsi on oppinut mukautumaan ja olemaan täydellisesti tunnistamatta omia tarpeitaan. (Ketola 2008, 41.)

Varhain alkaneen laiminlyönnin ja lähisuhdeväkivallan seuraukset estävät lasta kehittymästä ikätasonsa mukaisesti. Lapsi ei välttämättä saavuta ikätasonsa mukaisia kognitiivisia ja sosiaalisia taitoja, jotka ovat perustana lapsen myöhemmälle kehitykselle. (Söderholm & Kivittie-Kallio 2012, 89.) Älyllisen eli kognitiivisen kehityksen alueella näkyy vaurioita tavallisimmin lapsen keskittymisessä. Lapsen on vaikea keskittyä esimerkiksi oppimaan tai kiinnostumaan uusien asioiden oppimisesta. Kielellisen kehityksen perusta ovat yhteiset jaetut kiinnostuksen kohteet. Tämän vuoksi kiintymyssuhteen häiriöistä kärsivillä lapsilla on vaikeuksia kielellisen

kehityksen alueilla. Lapsella on vaikeuksia tuottaa erilaisia äänteitä, sanoja ja yläkäsitteitä. Etenkin vaikeuksia tuottaa syy-seuraussuhteen ymmärtäminen sekä vaikeus oppia kokemuksista. Kasvattajat joutuvat esimerkiksi päivittäin sanomaan lapselle samoista asioista kerta toisensa jälkeen. On ymmärrettävää, että kaltoin kohdellulla lapsella on vaikeuksia uusien asioiden oppimisessa, muistitoiminnoissa sekä ongelmanratkaisutaidoissa, sillä kun lapsi tuntee olonsa turvattomaksi, oppimiseen tarkoitettu kapasiteetti menee ympäristön tarkkailuun eikä lapsi ole kykeneväinen keskittymään uuden oppimiseen. (Ketola 2008, 41.)

Perustarpeiden huomiotta jättäminen ja läheisen ihmisen toistuvat verbaliset loukkaukset pientä lasta kohtaan vaikuttavat kielenkehityksen viivästyminen sekä aiheuttavat ongelmia myös sosiaalisessa ja emotionaalisessa käytöksessä. Lähisuhdeväkivalta vaurioittaa lapsen omanarvontunnetta ja hänen kykyään luottaa kanssaihmiin. Kaltoinkohtelun seurauksena syntyvät kiintymyssuhdehäiriöt ja traumat aiheuttavat lapselle myös vaikeuksia ihmissuhteisiin eli sosiaalisessa kehityksessä. Lapsella voi olla vaikeuksia luoda suhteita sekä ikätovereihin että aikuisiin, jotka lapsi näkee auktoriteetteina. Kiintymyssuhdeteoriassa on kyse siitä, miten vanhemmat suojelevat lapsiaan vaaroilta siihen asti, kunnes nämä itse kykenevät suojelemaan itseään. Lähisuhdeväkivallan kokemuksissa tämä häiriintyy ja luo lapselle turvattoman kiintymyssuhteen läheisiinsä. Kiintymyssuhdeteoria perustuu brittiläisen psykiatrin ja psykoanalyytikon John Bowlbyn tutkimuksiin 1960-1970 luvulta. Se perustuu ajatukseen siitä, kuinka lapsen kokema äidinriisto ja äidin rakkauden menetys voivat uhata lapsen kehitystä vakavasti. (Kalland & Sinkkonen 2002, 15.)

Söderholm & Kiviti-Kallio (2012, 88) toteavat kirjassaan Lapsen kaltoinkohtelu, että se miten lapsi oirehtii lähisuhdeväkivallasta, ei ole kaikilla lapsilla samanlaista. Ne riippuvat tapahtuneen väkivallan syistä, muodosta ja kestosta sekä lapsen iästä, temperamentista, kognitiivisesta tasosta, saatavilla olevista hoito- ja tukipalveluista ja näiden kompetenssista. Oirehtimiseen vaikuttaa myös erilaiset selviytymiskeinot, joita lapsella on ollut käytettävissään voidakseen jollain tavalla kestää sen hetkistä elämäntilannettaan. Myös lapsen elämän muilla riskitekijöillä on suuri rooli oireiden ilmenemisessä. Lapsen oma resilienssi eli pärjäävyys on riippuvainen lapsen elämän riskitekijöistä ja kompensoivien tekijöiden tasapainosta. Resilienssi on prosessi, joka auttaa yksilöä selviytymään esimerkiksi juuri lapsuudessa kokemastaan väkivallasta.

3.6 Kuvakortit työvälineenä

Kuvakorttimenetelmä on luonteva ja kaikenikäisille soveltuva, joko ryhmässä tai yksilötyössä käytettävä menetelmä (Halkola 2009, 187). Tarkoituksena oli tehdä Kilpola asumisyksikön lapsityöhön kuvakortit, sillä halusimme luoda menetelmän, jonka avulla ikävästä kokemuksesta

kertominen sanojen kanssa tai ilman sekä niihin liittyvien tunteiden tunnistaminen olisi helpompaa. Lapset tarvitsevat innostavia ja teoreettisesti perusteltuja menetelmiä sekä aikuisen tukea itsensä ilmaisuun. Kuvakorttien avulla pystytään kuvaamaan lähisuhdeväkivalta tilanteita visuaalisesti ja tuoda ne näkyviksi niin, että lapsi pääsee työntekijän avulla kertomaan kokemastaan lähisuhdeväkivallasta sekä käsiksi ajatuksiinsa ja tunteisiinsa. Näin lapsi tulee tietoiseksi omista tunteistaan ja työntekijä saa selville lapsen kokemuksia sekä pystyy tukemaan lasta hänen tarvitsemallaan tavalla. Kuvakorttien tavoitteena on lisätä tietoisuutta lapsen kokemasta lähisuhdeväkivallasta, jotta Kilpola asumisyksikön lapsityö pystyy tarjoamaan lapselle tämän tarvitseman avun sekä tuen.

Puheeksi oton työvälineenä kuvan käyttömahdollisuudet ovat monimuotoiset ja soveltuvat hyvin lasten kanssa työskentelyyn. Kuvat antavat mahdollisuuksia ymmärtää ihmisen elämäntilannetta ja auttaa hahmottamaan tapahtumia ja niiden merkityksiä. Kuvien äärellä on helppo puhua ja muistella vaikeita tapahtumia. Kuvat voivat toimia apuna vaikeiden ja arkaluontoisten asioiden käsittelemisessä ja niistä puhumisessa. (Halkola 2009, 16.)

Kuva yleensä puhuttelee ihmistä ja liittyy hänen elämänsä merkittäviin kokemuksiin ja muistoihin. Taiteen tai minkä tahansa muun visuaalisen materiaalin katsominen palauttaa aina omakohtaiseen kokemukseen. (Halkola 2009, 176-179.) Kuvakorteissamme seikkailee lapsenomainen hahmo Pette-pupu sekä tämän perhe isä-pupu ja äiti-pupu. Kuvakortit kuvaavat erikseen jokaista väkivallanmuotoa perheessä tapahtuvina väkivaltakonflikteina. Kuvat antavat tilaa tulkinnoille ja mielikuville, vaikka ne ovatkin osa todellisuutta (Halkola 2009, 16). Kuvan tulkitsemiseen vaikuttavat monet tekijät kuten ikä ja elämäntilanne. Lapselle tarkoitetuissa kuvakorteissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsilähtöisyys. Väkivaltakuvien lisäksi loimme viisi kappaletta tunnekortteja, joita ovat neutraali, suru, viha, pelko, ja ilo. Tunnekorttien kautta lapsi pystyy kertomaan ja oppii niiden avulla tunnistamaan lähisuhdeväkivallan aiheuttamia tunteita. Loimme myös selkeät ohjeet kuvakorttien käyttöä varten.

4 Kehittämishankkeen toteutus

Kuvakortit sisältävät kuvia erilaisista lähisuhdeväkivaltatilanteista. Kuvakorttien lähtökohdat ja toteutus perustuvat Pääkaupungin turvakoti ry:n arvoihin, joita ovat asiakaslähtöisyys, ihmisoikeuksien kunnioitus, suvaitsevaisuus ja luotettavuus (Pääkaupungin turvakoti ry). Kuvakortteja tehdessä ja testattaessa otimme huomioon nämä arvot ja kunnioitimme niitä. Kehityshanketta ohjasi myös suurelta osin lapsilähtöisyys.

4.1 Kilpola asumisyksikkö

Pääkaupungin turvakoti ry on vuonna 1978 perustettu järjestö, joka toimii nykyään yhdistyksen muodossa. Pääkaupungin turvakoti ry:n tarkoituksena on vaikuttaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan ehkäisevästi ja sen asiakastyössä auttaa väkivallan uhreja. Pääkaupungin turvakoti ry:n yhtenä tavoitteena on tukea syrjäytymisen uhkaan joutuneita lapsiperheitä. Tämän tarkoituksensa toteuttamiseksi yhdistys tarjoaa laadukkaita laitos- ja avopalveluja perhe- ja lähisuhdeväkivallan kaikille osapuolille. Se myös tukee lastensuojelun asiakasperheitä, tekee yhteiskunnallista vaikuttamistyötä lasten ja syrjäytymisuhan alaisten perheiden aseman parantamiseksi ja harjoittaa tutkimus-, julkaisu- ja tiedotustoimintaa. (Pääkaupungin turvakoti ry.)

Yksi Pääkaupungin turvakoti ry:n palveluista on Kilpola asumisyksikkö, joka sijaitsee yhdistyksen omistamassa kiinteistössä Helsingin Kontulassa. Asumisyksikössä on yhteensä 18 asuntoa, pieniä yksiöitä ja kaksiota, jotka ovat tarkoitettu esimerkiksi turvakotijakson jälkeiseen tuetun asumisen jaksoon. Asiakkaat tekevät omat vuokrasopimuksensa asuntoihin sekä palvelusopimuksen. Palvelua ostava kunta maksaa asiakkaan saamasta palvelusta palvelupakettimaksun. Kilpolan asiakkaat ovat saaneet Helsingin kaupungin kriisityöryhmän suostumuksen Kilpolaan muuttamisesta. Asiakassuhde kestää keskimäärin 3-6 kuukautta. (Pääkaupungin turvakoti ry.)

Kilpola asumisyksikön keskeisenä päämääränä on tuetun asumisen keinoin auttaa asiakasta väkivallattoman elämän rakentamisessa ja vakiinnuttamisessa. Tuettu asuminen on palvelu, joka tukee asiakkaan itsenäistä selviytymistä. Tämä voidaan toteuttaa joko turvakodin jälkeisenä aikana tai myös ilman turvakodin asiakkuutta. Kilpolan asiakkaat koostuvat yleisesti äideistä sekä lapsista, mutta siellä asuu myös lapsettomia naisia, sekä miehiä ja isiä lapsineen. Kilpola asumisyksikössä aikuiset ja lapset saavat ammatillista tukea henkiseen jaksamiseen ja selviytymiseen sekä apua käytännön asioiden hoitoon. Osa asiakkaista on tehnyt esimerkiksi eroratkaisun ja osa tarvitsee aikalisän perhetilanteensa selvittämiseksi. Jokaiselle asiakkaalle tehdään henkilökohtainen asiakassuunnitelma, jota toteutetaan viikoittaisilla tapaamisilla. Kilpolan asiakastyö on jaettu aikuissosiaalityöhön sekä lapsityöhön. Asumisyksikössä on maahanmuuttajatyön erityisosaamista avustajien sekä tulkkien muodossa. (Pääkaupungin turvakoti ry.)

4.2 Kilpola asumisyksikön lapsityö

Kilpola asumisyksikön lapsityössä tavoitteena on tarjota lapsille turvallinen paikka sekä aikuisten kokemusten ja tunteiden läpikäymiseen. Lapsityössä käsitellään vanhempien luvalla kotona tapahtunutta väkivaltaa erilaisia tehtäviä ja menetelmiä apuna käyttäen. Jokaisen lapsen kanssa tehdään ”Oma kansio”, joka sisältää erilaisia tehtäviä liittyen väkivaltaan, itsetuntoon sekä tunteiden tunnistamiseen ja niiden kanssa työskentelyyn.

Lapsityössä jokaista lasta tavataan säännöllisesti viikoittain. Tapaaminen kestää tunnin tai puolitoista tuntia. Tapaamiset voivat olla joko yksilötapaamisia, sisarustapaamisia tai ryhmätapaamisia. Lisäksi kerran viikossa pidetään puolitoista tuntia kestävä avoin leikkikerho, johon vanhemmat saavat tuoda lapsensa ilman ennakkoilmoittautumista. Lapsityössä järjestetään myös tapahtumia ja retkiä, joihin perheillä on mahdollisuus osallistua. Lapsityöntekijät käyvät jokaisen vanhemman kanssa vanhemmuuskeskustelun ja suorittavat kotikäynnin perheen asuntoon Kilpolassa. Yksilötapaamisilla toteutetaan lapsen yksilöllistä asiakassuunnitelmaa, esimerkiksi harjoitellaan keskittymistä askartelun avulla, tuetaan turvallista irtautumista vanhemmasta tai keskustellaan tapahtuneesta väkivallasta. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen asiakassuunnitelma yhdessä vanhemman kanssa vanhemmuuskeskustelun yhteydessä. Lapsityön tavoitteena on turvata lapsen kasvua ja kehitystä sekä antaa mahdollisuus työstää kotona tapahtunutta väkivaltaa. (Pääkaupungin turvakoti ry.)

Lapsilähtöisen väkivaltatyön tavoitteena on tukea lasta selviämään perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä kokemuksista, antaa tilaa hänen tunteilleen sekä tukea lasta suuntautumaan tulevaisuuteen. Lapset saavat tarpeidensa mukaista yksilöllistä tukea tilanteessaan. Vanhempien halutessa heitä ohjataan vanhemmuuskeskusteluissa tukemaan ja kuulemaan lastaan ikätasoisesti. (Pääkaupungin turvakoti ry.)

4.3 Kuvakortit

Kuvakortit 4-6-vuotiaille lapsille lähisuhdeväkivallan puheeksi oton työkaluksi ovat luotu tarpeen ja oman havainnoinnin tuloksena. Toinen meistä suoritti työharjoittelun keväällä 2017 sekä jatkoi lapsityöntekijän sijaisena Kilpola asumisyksikössä kesällä 2017. Kilpolan lapsityötä oli kehitetty satunnaisesti laadukkaampaan suuntaan, jossa tavoitteena oli auttaa lasta selviämään tapahtuneesta väkivallasta sekä luoda turvallinen paikka tunteiden läpikäymiseen yhdessä aikuisen kanssa. Lapsityötä tehdessä ilmeni, että väkivallasta puhuminen on lapselle aina haastavaa ja vaikea paikka. Lapsityö tarvitsi menetelmän, jolla väkivallan puheeksi otto helpottuisi ja näin asiakasprosessia pystyttäisiin viemään lapsen tarpeiden mukaisesti eteenpäin. Tästä ajatuksesta lähti ideamme luoda kuvakortit Kilpola asumisyksikön lapsityöhön.

Yleisesti lasten kanssa tehtävässä työssä käytetään lukuisia kuvakortteja, mutta väkivaltaa kuvaavat kortit puuttuvat kokonaan. Kالتوinkohtelun tunnistamiseksi on luotu vanhuksille kuvakortit, mutta ne eivät sovellu lasten kanssa työskentelyyn. Kehittämishankkeen rakentaminen oli motivoivaa, sillä vastaavanlaisten lapsille suunnattujen kuvakorttien puuttuminen loi mahdollisuuden ajatella tuotteistamista pidemmälle. Lähisuhdeväkivaltatyön kuvakortit 4-6-vuotiaille lapsille on menetelmä, jota voidaan käyttää laajasti apuna lähisuhdeväkivaltatyössä.

4.4 Opinnäytetyö kehittämishankkeena

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämishankkeena. Kehittämishankkeen eri tehtäväkokonaisuuksien väliset suhteet voidaan hahmottaa esimerkiksi lineaarisen mallin avulla, jossa eteneminen kuvataan vaiheittain. Valitsimme lineaarisen mallin, sillä se on selkeä ja kuvaa prosessimme etenemistä luontevasti. Lineaarinen malli koostuu tavoitteen määrittelystä, suunnittelusta, toteutuksesta sekä päättämisestä ja arvioinnista (Kuvio 1). Tavoitemäärittely on kaiken perusta, joka pohjautuu tunnistettuun tarpeeseen, yksittäiseen ideaan tai ulkoiseen paineeseen, esimerkiksi toimintaympäristön muutokseen. (Toikko & Rantanen 2009, 64.) Kehittämishankkeen tarkoituksena oli tehdä lapsilähtöiset kuvakortit 4-6-vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lähisuhdeväkivaltatyöhön. Tavoitteena on helpottaa lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoa ja auttaa väkivallan aiheuttamien tunteiden tunnistamisessa sekä niiden kanssa työskentelyssä.

Kuvio 1. Kehittämishankkeen lineaarinen malli

Suunnitteluvaiheessa luotiin suunnitelma kehittämishankkeen toteutukselle, joka sisälsi aikataulun, teoriapohjan ja toteutussuunnitelman. Suunnitteluvaiheessa kävimme aktiivisesti keskustelua opinnäytetyön ohjaajien sekä työelämäkumppanin kanssa. Teoriapohjan koostamisessa käytettiin erilaista kirjallisuutta sekä sähköisiä lähteitä liittyen aiheeseen. Lähdemateriaalin valintaprosessia ohjasi tarve tutkia lapsiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa, sen eri muotoja, vaikutuksia ja tunnistamista ja koostaa niiden pohjalta teoriapohja lapseen kohdistuvan lähisuhdeväkivallan puheeksi ottoon kuvakorttien avulla. Tiedonhakuprosessissa oli apuna Kilpola asumisyksikössä käytetyt ja luodut materiaalit, jotka toimivat pohjana tiedonhauille. Kehittämishanketta ohjasi kriittinen suhtautuminen omaan tekemiseen.

Suunnitelman jälkeen tulee toteutusvaihe, joka usein niin sanotusti ”elää” ja sitä joudutaan muokkaamaan ja muuttamaan useaan otteeseen. Toteutusvaiheen aikana loimme kuvakortit, havainnoimme niiden kanssa työskentelyä sekä testasimme niitä toisillemme ja lapsen kanssa. Hankkeen tulosten käyttöönotto liittyy myös toteutukseen, jossa halutaan varmistaa, että tulokset ovat hyödynnettävissä. Päättäminen ja arviointi ovat kehittämishankkeen viimeinen vaihe. Hankkeella on selkeä loppu, sillä se on ajallisesti rajattu ja siksi se pyritään lopettamaan suunnitellusti. Viimeiseen vaiheeseen kuuluu lopuarvioinnin purkaminen osiin sekä jatkoideoiden esittäminen. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

5 Kehittämishankkeen kuvaus vaiheittain

Kehittämishankkeemme oli liki vuoden kestävä prosessi, joka muutti muotoaan moneen kertaan tarkoin mietitystä suunnitelmasta huolimatta, esimerkiksi asiakkaiden tapaamisten perumisten vuoksi. Haasteena oli sovittaa yhteen kaikkien osapuolten aikataulut. Haasteiden ja muutosten myötä saimme kuitenkin luotua onnistuneen kehittämishankkeen, josta olemme ylpeitä. Onnistumiseen vaikutti tavoitteet ja usko lopputulokseen sekä joustavuus niin meidän kuin Kilpola asumisyksikön puolesta. Tässä luvussa käymme läpi kehittämishankkeemme prosessin vaihe vaiheelta.

Helmikuussa 2018 aloitimme kuvakorttien luomisen. Kuvakorttien piirtämisessä, maalaamisessa ja laminoinnissa meni noin reilu kuukausi. Maaliskuussa 2018 testasimme kuvakortteja toisillemme. Kävimme myös Kilpolassa tapaamassa työntekijää, jonka ohjeistimme kuvakorttien käyttöön. Maaliskuun lopussa kävimme havainnoimassa työntekijää, kun hän testasi kuvakortteja lapsen kanssa. Huhtikuussa 2018 kävimme itse testaamassa kuvakortteja lapsen kanssa. Huhti-toukokuussa 2018 suoritettiin kehittämishankkeen arviointi.

5.1 Ideasta toimintasuunnitelmaksi

Idea kehittämishankkeen aiheesta alkoi muodostua keväällä 2017, kun toinen meistä suoritti työharjoittelun Kilpola asumisyksikön lapsityössä. Työharjoittelu antoi tietoa ja kehittämisideoita Kilpola asumisyksikön toiminnasta. Pohtiessa mielenkiintoista aihetta tuli idea lapsityön kehittämisestä lähes heti. Saimme mahdollisuuden tehdä kehittämishankkeen yhteistyössä Kilpola asumisyksikön kanssa, joka on kulkenut tiiviisti matkassamme koko kehittämis-työmme ajan. Kehittämishankkeen idea muotoutui kuvakortteihin melko nopeasti.

Ennen jokaisen kuvan toteuttamista perehdyimme laajasti lähisuhdeväkivallan teoriaan, tilastoihin sekä kuvakortti-menetelmään. Keräsimme paljon tietoa lapsiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta, jotta saimme vankan teoriapohjan kuvakorttien toteuttamiselle. Kuvakorttien suunnitteluvaihe oli mielenkiintoista sekä haasteellista. Fiktiivisen hahmon luominen vaatii aikaa ja luovaa työskentelyä. Kuvakortit alkoivat herätä niin sanotusti henkiin vapaan piirteilyn avulla, joiden kautta loimme Pette-pupun. Valitsimme hahmoksi eläimen, sillä näin saimme hahmosta neutraalin. Pette-nimi on universaali ja se voi tarkoittaa joko tyttöä tai poikaa. Lapsilähtöisyys ohjasi koko vuoden mittaista projektiamme, joten kuvakorttien toteutuksessa oli ensisijaisen tärkeää nähdä ne lapsen silmin ja luoda niistä lapsen silmää miellyttävät ja helposti ymmärrettävät.

Kuvia luonnosteltaessa paperille alkoivat ne samalla luoda kokonaisuutta. Jokainen kuva kuvaa yleistä kotona tapahtuvaa lähisuhdeväkivaltatilannetta, jonka keskiössä on Pette-pupu.

Kuvat herättivät jo luonnosteluvaiheessa monia tunteita. Pette-pupun naamalla tehtyt tunnekortit koimme hyvin aidoiksi, vaikka ne ovatkin täysin fiktiivisiä. Kuvakorttien toteutus ei ollut fyysisesti raskasta, mutta koimme niiden tekemisen henkisesti kuormittavana. Tämä johtui kehittämishankkeen aiheesta. Vaikka olemme käsitelleet aiheitamme liki vuoden ajan, tuntuu se joka päivä surulliselta. Kuvakorttien luominen juurikin pienen lapsen näkökulmasta tuntui voimattomalta juuri siksi, että joku ehkä tuntemamme tai tuntematon pieni lapsi on elänyt niitä kauheita hetkiä kotonaan, joita me toimme näkyviksi kuvakorttien kautta. Yhden kuvakortin tekemiseen käytimme aikaa 1-2 tuntia.

5.2 Toteutuksen vaiheet

Kun saimme kuvakortit valmiiksi, aloimme suunnitella ohjeita niiden käyttöön. Loimme ohjeet ja selkeän työnkulun testaamalla kuvakortteja toisillemme erilaisilla tavoilla. Viikoittaiset reflektiokeskustelut veivät suunnittelua eteenpäin. Tätä suunnittelua ohjasi ensisijaisesti lapsilähtöisyys. Tiesimme työskentelevämme aran aiheen parissa, joten hyvä suunnittelu ja selkeiden ohjeiden luominen olivat hyvin tärkeitä onnistuneen menetelmän luomisen kannalta. Havainnoinnin ja testailun kautta suunnittelimme ohjeisiin Pette-pupun viestin lapselle. Viestissä Pette-pupu kertoo, kuka hän on, mitä hän tykkää tehdä sekä mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan. Pette-pupu kertoo työnkulusta ja rohkaisee lasta osallistumaan pian tapahtuvaan kuvakortti työskentelyyn. Pette-pupun viestin lisäksi ohjeissa on työntekijälle runko, mistä kuvakortti työskentely alkaa ja mihin se loppuu. Ohjeissa on kysymyksiä, joiden avulla viedään työskentelyä eteenpäin sekä vaihtoehtoisia työskentelytapoja riippuen siitä, onko lapsi halukas puhumaan vai ei. Vaihtoehtoinen työskentelytapa mahdollistaa kertomisen myös sanattomasti sekä toimii niiden lasten kanssa, joilla ei ole työntekijän kanssa yhteistä kieltä.

5.2.1 Työntekijän perehdytys kuvakorttien käyttöön

Ennen kuvakorttien testaamista Kilpola asumisyksikön lapsille, pidimme ohjaustuokion lapsityöntekijälle. Työntekijän ohjauksen tavoitteena oli tehdä kuvakortti menetelmä tutuksi työntekijälle ja testata yhdessä molempia ohjeissa olevia toimintatapoja. Näin halusimme varmistaa, että luomamme menetelmä on tullut tutuksi meille kaikille ja saimme toteutettua hyvän sekä selkeästi etenevän toimintatuokion lapsille. Ohjauksessa kävimme läpi kuvakortti menetelmän kulun alusta loppuun sekä kävimme yksittäin läpi jokaisen kuvakortin. Testasimme kuvakortteja toisillemme ohjeiden mukaisesti. Painotimme ohjauksessa myös sitä, että kuvakorteilla on varaa soveltuvuudelle. Jos työntekijästä esimerkiksi tuntuu, että jokin kuvan tapahtumista on lapselle liikaa, hänen tulee käyttää omaa arviointikykyä ja jättää kuva näyt-

tämättä tai lopettaa kuvakortti työskentely ja mahdollisesti jatkaa sitä myöhemmin uudestaan. Keskustelimme yhdessä myös lapsen mahdollisista reaktioista ja siitä, miten niihin suhtaudutaan.

5.2.2 Ensimmäinen havainnointikerta

Päätimme toteuttaa passiivisen havainnoinnin ennen aktiivista- ja osallistuvaa havainnointia, sillä halusimme nähdä miten lapsi reagoi kuvakortteihin tutussa ympäristössä tutun aikuisen kanssa. Tapaamisessa oli paikalla meidän lisäksi 6-vuotias Kilpola asumisyksikön lapsi sekä lapsityöntekijä. Lapsen saapuessa tapaamiseen, hänelle kerrottiin, keitä me olemme ja miksi olemme paikalla havainnoimassa. Lapsi oli tietoinen etukäteen siitä, mitä tapaamisella tul- laan tekemään, sillä perhe oli saanut kotiinsa lupalapun (Liite 7) ja sen allekirjoittanut van- hempi oli kertonut lapselle tulevasta tapaamisesta. Aluksi lapsityöntekijä jutteli lapsen kanssa tuttuun tapaan yleiset kuulumiset, jonka jälkeen he istuivat pöydän ääreen ja aloitti- vat kuvakortti työskentelyn.

Työskentely aloitettiin ohjeiden mukaisesti. Lapselle näytettiin Pette-pupun neutraali tunne- kortti-kuva ja luettiin Pette-pupun viesti. Tämän jälkeen työntekijä laittoi jokaisen kuvakor- tin yksittäin pöydälle ja eteni työskentelyssä ohjeiden mukaisesti eteenpäin. Työntekijä kävi lapsen kanssa yksitellen jokaisen kuvakortin läpi ja keskusteli lapsen kanssa kuvien tapahtu- mista. Työntekijä vei keskustelua eteenpäin ohjeiden kysymysten avulla, sekä kysyi myös omia tarkentavia kysymyksiä. Tunne kysymysten kohdalla työntekijä käytti apuna tunnekort- teja. Kuvakortti työskentelyyn kului aikaa 40 minuuttia. Kuvakortti työskentelyn jälkeen an- noimme lapselle palautekyselyn (Liite 3), johon hän rastitti valitsemansa hymiöt yhdessä työntekijän kanssa. Työntekijälle lähetimme palautekyselyn (Liite 2) sähköisesti. Kuvakortti työskentelyn päätteeksi annoimme lapselle kiitokseksi pienen lahjan.

5.2.3 Toinen havainnointikerta

Aktiivisella- ja osallistavalla havainnointikerralla testasimme kuvakortteja itse toisen 6-vuoti- aan Kilpola asumisyksikössä asuvan lapsen kanssa. Toimintatuokiolla oli paikalla meidän ja lapsen lisäksi lapsityöntekijä. Toimintatuokio eteni ohjeiden mukaisesti ja samalla kaavalla kuin passiivisessa havainnoinnissa. Lapsen kanssa istuttiin yhdessä pöydän ääreen ja työsken- tely aloitettiin näyttämällä Pette-pupun kuva ja lukemalla ääneen Pette-pupun viesti. Työs- kentelyä jatkettiin käymällä jokainen kuva läpi yksitellen käyttäen apuna kuvakortteja ja oh- jeissa olevia kysymyksiä. Itsearviointin ja havainnoinnin tuloksena olimme lisänneet tähän toiseen toimintatuokioon lopetuksen, joka erosi ensimmäisestä testauskerrasta. Lopetuksessa Pette-pupu hyvästelee lapsen ja kertoo, että he saattavat tavata uudestaan. Lopetuksella

saimme hyvän päätöksen työskentelylle sekä mahdollistimme sen, että kuvakortteja voidaan käyttää uudestaan, jos lapsi esimerkiksi niin toivoo. Kuvakortti työskentelyyn kului aikaa 45 minuuttia. Työskentelyn päätteeksi lapsi vastasi palautekyselyyn ja sai meiltä kiitokseksi pienen lahjan.

6 Kehittämishankkeen arviointi

Kehittämishankkeessa tähdätään selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Se etenee systemaattisesti ja kehittämishankkeen onnistumista arvioidaan sen mukaan, miten hyvin hankkeen tavoitteet saavutetaan. Kehittämisen tarkoituksena on uuden taidon ja tiedon siirto. Se pitää sisällään uusien ideoiden luomisen, niiden levittämisen sekä vakiinnuttamisen. Kehittäminen on ennen kaikkea korjaamista, parantamista ja edistämistä. Yksi kehittämissankkeen keskeisimmistä elementeistä on tavoitteellisuus. Lähtökohtana toiminnalle on tämänhetkisen tilanteen tai toiminnan ongelmat tai ajatus jostain uudesta. (Toikko & Rantanen 2009, 14; 16.)

Kehittämishankkeen analyyttisin osa-alue on arviointi, joka perustuu kehittämistoiminnan tehtäviin, kuten perusteluun, organisointiin ja toteutukseen. Yhtenä tehtävänä arvioinnissa on viedä kehittämistoimintaa eteenpäin. Tavoitteena on tiedontuottaminen, jonka avulla pystytään viemään prosessia eteenpäin. Hankesuunnitelma ja siinä määritellyt tavoitteet toimivat lähtökohtana koko arvioinnille. Arvioinnissa korostuu kehittämishankkeen onnistumiset ja epäonnistumiset sekä erilaiset oppimisprosessit ja erilaisten näkökulmien esille tuominen. Arvioinnin avulla tuotetaan tietoa siitä, miten hyvä kehitettävä asia on. Lisäksi tällä tuotetulla tiedolla pyritään osoittamaan kehitettävän asian toimivuus. (Toikko & Rantanen 2009, 61.) Kehittämishankkeen arviointi toteutettiin kriittisesti tutkivalla otteella ja se on tärkeä osa oppimisprosessia.

Arvioinnissa puretaan osiin projektin laatiminen sekä eri vaiheiden järjestelmällinen tekeminen sekä kehittämishankkeen luominen. Arvioinnissa otetaan huomioon myös mahdolliset kehitysideat tulevaisuutta ajatellen ja pohdintaa siitä, mitä olisi voinut tehdä toisella tavalla. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 154-159.) Kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamista arvioitiin erilaisilla menetelmillä. Tavoitteet luotiin jo hankkeen suunnitteluvaiheessa. Kattavan ja laadukkaan arvioinnin saamiseksi valittiin useita tapoja kerätä palautetta sekä arvioida kehittämishanketta. Kehittämishanketta suunniteltiin, muokattiin ja arvioitiin itsearviointin, reflektiokeskusteluiden sekä Kilpola asumisyksikön työntekijän täyttämän palautelomakkeen ja lasten palautteen avulla. Palautetta pyydettiin myös suullisesti työntekijän ohjauksen aikana, koska uskoimme keskusteluiden antavan myös arvokasta ja osin erilaista palautetta lomakkeiden lisäksi. Lapsilta kysytty palaute oli kuvakorttien käyttökokemuksesta. Molempien havain-

nointikertojen arviointilomakkeet (Liite 1) pohjautuivat kehittämishankkeen tavoitteisiin. Lomakkeiden keskeinen arviointikohde oli itsearviointi, kuvakorttien tavoitteiden toteutuminen käytännössä ja niiden kehittämismahdollisuudet. Arviointilomakkeet täytettiin välittömästi jokaisen testauskerran jälkeen. Näin varmistettiin, että jokainen asia oli molempien tuoreessa muistissa ja saimme kattavan ja totuudenmukaisen arvioinnin toiminnastamme.

6.1 Havainnointikertojen arviointi

Ensimmäisellä kerralla kävimme havainnoimassa lapsen ja työntekijän työskentelyä kuvakorteilla. Toinen meistä havainnoi lasta ja toinen lapsityöntekijää. Havainnointi toteutettiin testauskerralle luodun lomakkeen avulla (Liite 1).

6.1.1 Lapsen arviointi

Havainnointikerralla paikalla oli meidän lisäksi lapsityöntekijä sekä 6-vuotias Kilpola asumisyksikössä asuva lapsi. Tuokio tapahtui Kilpola asumisyksikön lapsityön huoneessa. Havainnointin tuloksena huomasimme, että lapsi oli heti kiinnostunut kuvakorteista jo pelkän säilytyslaatikon perusteella. Työntekijä kertoi lapselle mitä tuokio pitää sisällään ja lapsi ymmärsi mitä kuvakorteilla tullaan tekemään. Tämä ilmeni sillä, että lapsi istuutui itsenäisesti pöydän ääreen ja halusi innokkaasti työntekijän näyttävän hänelle kuvakortit. Työntekijän lukiessa lapselle ohjeissa olevaa Pette-pupun viestiä, hän istui hiljaa paikoillaan ja piti kädessään Pette-pupun kuvaa. Lapsi oli hyvin keskittynyt ja rauhallinen. Lapsen reaktio kuvakortti menetelmästä oli havainnoinnin mukaan kiinnostunut. Lapsi ymmärsi, miten kuvakortti työskentely etenee ja osasi muutaman kuvakortin jälkeen toimia korttien kanssa itsenäisesti. Lapsi halusi työskentelyn edetessä itse ottaa seuraavan kuvakortin esille ja tutki niitä mielenkiinnolla. Lapsi ei aina heti ymmärtänyt jokaista kuvan tilannetta täysin, jolloin työntekijä tarkensi mitä kuvassa tapahtuu. Lapsi nimesi aina itsenäisesti jokaisen kuvakortin hahmot ja reagoi kuvakortteihin esimerkiksi voivottelemalla Pette-pupun kohtaloa ja kutsumalla tätä söpöksi. Tunnekortit osoittautuivat hyvin selkeiksi ja lapsi tunnisti jokaisen niistä ilman työntekijän apua.

Lapsi pystyi kertomaan kuvakorttien avulla kotonaan tapahtuneesta väkivallasta. Lapsi kertoi, että on nähnyt sekä kuullut äidin ja isän riitelevän kovaaäänisesti, sekä isän lyövän äitiä. Lapsi myös kertoi miltä kuvan tilanteet hänestä tuntuivat. Vanhempien riitelystä ja isän käyttämä väkivalta tuntuivat lapsesta surulliselta ja pelottavalta. Kodin tapahtumista kertominen tapahtui heti ensimmäisten kuvakorttien aikana.

Lapsi jaksoi keskittyä lähes koko 40 minuutin ajan. Seitsemännen kortin aikana lapsen huomio kiinnittyi muualle ja hän haki pehmolelun syliinsä lopun työskentelyn ajaksi. Lapsi myös puhui tuokion lopussa muista asioista ja halusi keskustella kesken työskentelyn meidän opiskelijoiden kanssa. Työntekijän avulla lapsi saatiin kiinnostumaan uudelleen kuvakorteista. Lapsen käytös oli koko kuvakorttien käytön ajan lähes samanlainen. Lapsi oli hyväntuulinen, mutta vakavoitui usein nähdessään uuden kuvakortin. Lapsi oli muuten hymyilevä, mutta näytti omien ilmeiden avulla tunteitaan ja kertoi aina vakavana kokemistaan väkivaltatilanteista.

6.1.2 Työntekijän arviointi

Työntekijä sai lapsen heti kiinnostumaan kuvakorteista. Tähän vaikutti kuvakorttien säilytyslaatikko, johon lapsi osoitti välittömästi kiinnostuksensa. Työntekijä näytti lapselle ensin Pette-pupun kuvan ja luki lempeällä äänellä Pette-pupun viestin. Työntekijä oli sisäistänyt kuvakortti menetelmän hyvin ja eteni työskentelyssä ohjeiden mukaisesti. Työntekijä vei työskentelyä eteenpäin ohjeissa olevien sekä omien kysymystensä avulla. Työntekijä tiesi etukäteen lapsen taustoista ja näin ollen osasi kysyä henkilökohtaisiakin kysymyksiä, jotka veivät työskentelyä hienosti eteenpäin. Työntekijä kutsui lapsen vanhempia ja sisarusia heidän nimillään. Työntekijä oli tuokion ajan rauhallinen ja reagoi vähäeleisesti lapsen tekemiseen. Tämä oli mielestämme hyvä, sillä väkivaltaa kohdanneen lapsen tunne-elämä saattaa olla vaurioitunut, eikä hän esimerkiksi osaa käsitellä suuria tunnereaktioita itseltään tai toisilta ihmisiltä. Työntekijä kuitenkin kehuu lasta reippaaksi ja oli olemukseltaan lämmin. Havainnoinnissa huomasimme, että lapsen ja työntekijän välille oli rakentunut luottamussuhde ja he toimivat hyvin yhdessä. Työntekijä sai lapsen kertomaan kotona tapahtuneesta väkivallasta kuvakorttien avulla ja osasi reagoida tähän rauhallisesti sekä kommentoida asiaa ammattimaisella otteella.

Havainnoinnin tuloksena huomasimme, että ohjeiden kysymykset olivat epäloogisessa järjestyksessä ja toistelivat itseään. Muokkasimme niitä parempaan järjestykseen ja poistimme epäolennaiset kysymykset, jotta työskentelyä saataisiin vietyä jouhevammin eteenpäin. Havainnoinnin kautta huomasimme myös, että menetelmästä puuttuu selkeä lopetus lähes kokonaan. Koimme, että asianmukainen lopetus on äärimmäisen tärkeä, joten lisäsimme ohjeisiin vielä kohdan, jossa Pette-pupu hyvästelee lapsen, kehuu tätä rohkeudesta ja kehottaa lasta kääntymään uudestaan hänen puoleensa, jos hänestä siltä tuntuu. Näin halusimme varmistaa sen, että työskentelyä voidaan jatkaa toisella kertaa myös lapsen toiveesta.

6.2 Kilpola asumisyksikön arviointi ja palaute

Palautteen kerääminen tavoitteiden saavuttamisesta kohderyhmältä oman arvioinnin tueksi on oleellista, sillä silloin varmistetaan, ettei arvio jää subjektiiviseksi (Vilkka & Airaksinen

2003, 157). Pyysimme palautetta Kilpola asumisyksikön lapsityöntekijältä kuvakorttien tavoitteiden toteutumisesta sekä lapsilta kuvakorttien käytettävyydestä. Kuvakorttien tulee olla ammatillisesti kiinnostavat ja merkittävät kohderyhmälle, jonka vuoksi suoraan työelämänkumppanilta saatu palaute on erityisen oleellista.

Koimme Kilpola asumisyksiköstä saadun palautteen olevan todella arvokasta kuvakorttien tavoitteiden saavuttamisen takaamiseksi, sillä heillä on laaja ammattitaito ja kokemusta väkivaltatyöstä. Palautetta varten loimme palautekyselylomakkeen työntekijälle. Lapsilta saatu palaute kohdistui ainoastaan käyttökokemukseen ja palautetta kysyttiin yksinkertaisesti kolmella hymiöllä.

Työntekijän palautteen pohjalta näkyi, että kuvakorttien tavoitteet toteutuivat erittäin hyvin. Työntekijältä saadut kommentit ja havainnot tukivat arviotamme siitä, että kuvakorteista on onnistuttu luomaan todella lapsilähtöiset. Saimme kiitosta kuvakorttien visuaalisuudesta ja selkeydestä. Palautteen mukaan kortit olivat visuaalisesti kauniit ja myös tunnekortit olivat lapselle helposti luettavat. Erityisen hyvänä työntekijä piti sitä, että olimme onnistuneet luomaan menetelmän, joka auttaa lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa. Kuvat olivat työntekijän mukaan hyvin havainnollistavia ja tukivat hyvin lähisuhdeväkivaltatyötä.

”Kuvat on suunniteltu ja piirretty lapsilähtöisesti ja korttien esittelyteksti kirjoitettu suoraan lapselle lapsen kielellä. Oli hienoa huomata, että menetelmässä lapsi on osallinen, eikä vaan objekti.”

Työntekijältä saadusta palautteesta kävi ilmi, että kuvakortit olivat selkeästi ymmärrettävät. Työntekijän mukaan lapsi kiinnostui heti kuvakorteista ja osasi kertoa, mitä kuvassa tapahtuu sekä nimeämään tunteen, joka kuvassa vallitsi. Myös käyttöohjeet olivat palautteen perusteella hyvin ymmärrettävät.

Arvioinnissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että juurtuvatko kuvakortit Kilpola asumisyksikön lapsityön viralliseksi menetelmäksi. Työntekijän mukaan kuvakortit onnistuivat hyvin tavoitteissaan ja tulevat olemaan osa Kilpola asumisyksikön lapsityötä. Tämän mukaan arvioimme, että kuvakortit ovat helppo ja toimiva menetelmä, joka tukee Kilpola asumisyksikön lapsityötä ja lapsityöntekijä ottaa ne mielellään käyttöön työnsä tueksi. Juurruttamisessa koemme onnistuneen myös siksi, että työntekijä toi kehityshankkeen ajan aktiivisesti esille sen, että Kilpola asumisyksikössä ollaan innostuneita ja kiinnostuneita kehityshankkeesta kokonaisuudessaan.

”Kortit tulevat todella tarpeeseen Kilpolan lapsityössä ja oli hienoa huomata, että myös kielitaidottomat lapset oli otettu huomioon. Kortit ovat ennen kaikkea kauniit, selkeät ja lapselle sopivat ja niitä voi hyödyntää monella eri tavalla.”

Työntekijän palautteen kautta saimme kehitysideoita kuvakortteihin liittyen. Palautteessa painotettiin tuokion lopettamisen tärkeyttä ja sitä, että siihen olisi hyvä lisätä kommentti, jossa todetaan kuvien tilanteiden olevan aina väärin eikä koskaan lapsen syytä. Ideana tuli myös esille, että loppuun voisi lisätä neuvoja lapselle, miten väkivaltatilanteissa tulisi toimia. Lisäsimme tämän palautteen pohjalta ohjeisiin vieläkin selkeämmän lopetuksen. Tämä varmisti sen, että menetelmällä on selkeä alku, keskikohta ja lopetus.

Työntekijän palautteessa tuli ilmi myös hyvin ajankohtaisia asioita, joita olimme pohtineet paljon kehittämishankkeen aikana. Työntekijän mukaan kuvakorttien tulisi olla sukupuolineutraalit. Tämä on hyvin tärkeä asia, sillä asumisyksikössä saattaa asua lapsia, joilla on kaksi isää tai kaksi äitiä. Otimme asian huomioon jo kuvakorttien suunnitteluvaiheessa, jossa meille oli selvää, että halusimme luoda Pette-pupusta täysin neutraalin hahmon. Halusimme myös luoda erilaisia kuvakortteja, joissa osassa on selkeästi äiti ja isä, mutta myös neutraali aikuisen hahmo. Tällä halusimme ottaa huomioon sukupuolineutraaliuden. Resurssipulan vuoksi emme kuitenkaan pystyneet luomaan niin montaa kuvakorttia kuin olisimme halunneet, vaan päätimme luoda nämä kymmenen, jotka kuvaavat yleisimpiä kotona tapahtuvia väkivaltakonflikteja. Kun mietimme tuotteistamista pidemmälle, meillä oli selkeä ajatus siitä, että kuvakortteja voisi ja olisi aiheellista luoda enemmän niin, että ne vastaisivat mahdollisimman monen lapsen tarpeisiin.

Ensimmäisen kuvakortteja testanneen lapsen palautteesta kävi ilmi, että kuvakortit eivät näyttäneet kivoilta. Tämän lapsi perusteli sillä, että kuvakorttien tapahtumat ovat kauheita, eivätkä sen takia näytä kivoilta. Toinen lapsi vastasi ensimmäiseen kysymykseen, että kuvakortit näyttivät kivoilta, sillä hän piti Pette-pupusta ja kuvakorttien väreistä. Molempien lasten käyttökokemuksen palautteen kautta ilmeni, että kuvakorteilla oli kiva pelata sekä ne auttoivat molempia kertomaan omista tunteistaan.

6.3 Itsearviointi ja reflektiokeskustelu

Reflektiokeskusteluille luotiin oma lomake (Liite 5). Keskusteluille varattiin hyvin aikaa ja tavoitteena oli käydä yhdessä läpi itsearviointia ja tavoitteiden saavuttamista sekä saada aikaan kehittävää keskustelua, jonka avulla toimintaa vietiin eteenpäin. Jokainen reflektiokeskustelu

dokumentoitiin, jolloin kirjattiin ylös keskusteluiden pääkohdat ja kehittämiskohteet. Reflektiokeskusteluiden pohjalta luotiin suunnitelma siitä, miten kehittämishanke etenee seuraavaksi.

Kehittämishankkeen tärkeä osa on itsearviointi. Itsearvioinnissa tarkasteltiin omaa toimintaa ja onnistumisia omien tavoitteiden saavuttamisesta. Itsearviointi kehitti meitä tulevaisuuden työelämää ajatellen. Opinnäytetyöprosessi oli monivaiheinen ja pitkäkestoinen, joten onnistumisen kannalta on olennaista tehdä itsearviointia ja dokumentointia jatkuvasti. Itsearviointia toteutettiin arviointilomakkeella (Liite 4), joka täytettiin aina jokaisen kuvakorttien testausten jälkeen. Lomakkeet dokumentoitiin Google Docs- palveluun, jotta niistä pystyttiin luoda yhteenveto ja tarkastella niitä aktiivisesti.

Itsearviointien perusteella kuvakorttien testaus onnistui tavoitteiden mukaisesti. Ensin toisillemme sekä ohjauksessa työntekijän kanssa, että lopuksi lapsen kanssa työskentelyssä. Saimme lapsen kiinnostumaan kuvakorteista saman tien, jo pelkästään kuvakorttien säilytyslaatikko kiinnitti heti lapsen huomion. Onnistuimme kertomaan lapselle niiden käyttötarkoituksen hänen ikätasoaan vastaavalla tavalla. Istuimme vierekkäin pöydän ääressä ja kertominen tapahtui katsekontaktissa ja lempeällä äänellä. Pidimme innostavan ja leikkisän otteen työskentelyssä alusta loppuun, jotta lapsen mielenkiinto saatiin pysymään kuvakorteissa. Kysyimme lapselta erilaisia kysymyksiä kuvakortteihin liittyen, joilla saatiin vietyä työskentelyä jouhevasti eteenpäin, kuitenkin ilman lapsen johdattelua. Kysymysten avulla onnistuimme saamaan lapselle realistisen kuvan kuvakorttien tapahtumista ja niissä esiintyvistä hahmoista.

Kun menimme itse testaamaan kuvakortteja, Kilpola asumisyksikössä kahdella lapsella oli tapaaminen päällekkäin. Haasteena oli saada rauhallinen tila, jossa saisimme olla keskenään lapsen kanssa. Onneksi kuitenkin saimme järjestettyä toisen tilan käyttöömmekä ja pohdimme jälkikäteen oman tilan tärkeyttä kuvakortti työskentelyssä. Huone oli lapselle vieras, jossa hän ei ennen ollut käynyt ja se oli täynnä uusia ja mielenkiintoisia leluja. Lapsen keskittymisen herpaantui hetkellisesti ja hän alkoi kiinnostua ympärillä olevista tavaroista. Jatkossa kuvakortti työskentelyssä olisi tärkeä huomioida, että se toteutettaisiin lapselle tutussa tai virikkeettömässä ympäristössä, jotta lapsen keskittyminen saataisiin keskitettyä mahdollisimman hyvin kuvakortteihin. Myöskään muita lapsia ei tulisi olla samassa huoneessa, sillä kuvakortti työskentely on henkilökohtaista. Olimme molemmat lapselle vieraita aikuisia, joten lapsi oli aluksi hieman varautunut. Lapsi otti meidät kuitenkin hyvin vastaan. Oli olennaista ensin jutella lapsen kanssa ja tutustua toisiimme. Huomasimme, että kuvakortit saataisiin parhaiten toimimaan tutun aikuisen kanssa ja tutussa tilassa, jossa he ovat lapsen kanssa kahdestaan. Tällöin lapsella on turvallinen olo ja hän tiedostaa, että voi kertoa aikuiselle aroista-kin asioista.

Testauksen perusteella kävi ilmi, miten tärkeä olisi rohkeasti kysyä lapselta suoraan, onko hän itse joutunut kokemaan kuvassa näkyvää lähisuhdeväkivaltaa. Kuvakorttimme toimivat loistavana havainnollistajana ja auttavat siten lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa. Lapsi ei kuitenkaan ymmärrä lukea niin sanotusti ”rivien välistä”, joten suora puhe on äärimmäisen tärkeää. Lähisuhdeväkivallasta tulisi puhua niiden omilla nimillä ottaen tietysti lapsen kehitys- ja ikätaso huomioon. Lisäsimme kuvakorttien ohjeisiin kohdan, jossa työntekijää rohkaistaan kysymään väkivallasta suoraan lapselta. Työskentelyn ja lapsen auttamisen kannalta on tärkeää, että lähisuhdeväkivalta tehdään näkyväksi ja siitä puhutaan. Näin rikotaan niitä ennakkoluuloja, jossa lähisuhdeväkivalta mielletään häpeällisenä asiana, josta ei saisi puhua.

Kuvakorttien tavoitteet onnistuivat pääpiirteittäin hyvin. Lapsi osasi tunnistaa sekä sanoittaa hänen omia ja Pette-pupun tunteita loistavasti ja pääsimme työskentelemään niiden parissa. Hän osasi kertoa väkivalta tapahtumista, joita kotona ei ole käynyt sekä näyttää tunnekorttien avulla, että miltä ne tilanteet saattaisivat tuntua, jos niin tapahtuisi. Kuvakorttien lapsilähtöisyys toteutui, sillä lapsi ymmärsi kuvien tilanteet ja sanoitti ne ilman työntekijän apua. Lapsi myös oivalsi heti kuvakortti työskentelyn kulun ja otti itsenäisesti aina tunnekortteja esille silloin, kun hän halusi ilmaista tunteitaan. Lapsi ilmaisi myös, että haluaa nähdä kaikki kymmenen kuvakorttia ja tunnisti lähes jokaisen kuvan tilanteen itse ilman aikuisen apua. Lapsi jaksoi keskittyä hyvin kortteihin lähes koko 45 minuuttia kestävästä työskentelystä.

Olimme alusta asti hyvin innostuneita kehittämään uutta ja innovatiivista työmenetelmää lasten kanssa työskentelyyn. Aihe ja työelämäkumppani olivat meille tärkeitä ja aihe jaksoi motivoida meitä pitkälle prosessin loppuun saakka. Toimimme koko projektin ajan määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti. Kehittämishankkeen kaikki alkuperäiset suunnitelmat eivät sujuneet mutkattomasti. Olisimme voineet tarkemmin painottaa asiakkaille sitä, kuinka tärkeää lapsen olisi saapua tapaamiselle juuri sovittuna aikana. Kahtena kertana me saavuimme paikalle, mutta lapsi ei. Tähän olisi voinut pyytää myös enemmän tukea Kilpola asumisyksikön työntekijöiltä. Sopivien päivämäärien löytäminen oli erittäin haastavaa. Tähän vaikutti erityisesti Kilpola asumisyksikön asiakastilanne. Kilpolassa asui tänä aikana vain kaksi ikänsä vuoksi testaus kelpoista lasta, jotka olivat molemmat esikoulussa. Tämän vuoksi aikataulujen yhteensovittaminen oli haastavaa.

Koimme myös, että olisimme voineet käydä aktiivisemmin keskustelua lapsityöntekijän kanssa siitä, millaiset kuvakorttien tulisi olla. Suunnitteluvaiheessa keskustelimme enemmän Kilpola asumisyksikön vastaavan sosiaaliohjaajan kanssa, emmekä juuri lapsityöntekijän. Saimme kuitenkin käydä lapsityöntekijän kanssa monia keskusteluja testausten ja palautteiden välissä, joiden pohjalta edistyimme hankkeessa ja saavutimme kaikesta huolimatta haluamamme määrän.

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli tehdä kuvakortit, jotka auttavat 4-6-vuotiaiden lasten kokeman lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa ja mahdollistaa väkivallan aiheuttamien tunteiden kanssa työskentelyn. Menetelmän avulla haluttiin kehittää Kilpola asumisyksikön lapsityötä ja juurruttaa luodut kuvakortit osaksi Kilpola asumisyksikön toimintaa. Pääpaino opinäytetyössä oli lasten kokeman lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamisen helpottaminen. Kehittämishankkeelle asetettu tavoite toteutui hyvin ja työmenetelmä osoittautui hyvin käyttökelpoiseksi 4-6-vuotiaiden lasten kanssa Kilpola asumisyksikössä.

Yhteistyötahona Kilpola asumisyksikkö antoi kehittämishankkeen toteuttamiselle hyvät puitteet. Vaikka Kilpola asumisyksikköä lähestyttiin loppupeleissä lähes valmiin idean kanssa, kehittämisehdotuksiin suhtauduttiin ammattitaidolla ja avoimin mielin sekä he antoivat paljon hyviä kehittämisehdotuksia koko hankkeen ajan. Itseämme jäi loppuvaiheessa harmittamaan arvioinnin suppeus, johon emme pystyneet itse vaikuttamaan. Kilpola asumisyksikössä ei ollut asiakkaina kuin kaksi 6-vuotiaasta lasta, joille pystyimme kuvakortteja testaamaan. Nämä lapset olivat molemmat suomenkielisiä, joten kuvakorttien testaaminen sanattomasti ei ollut mahdollista. Olisimme toivoneet testattavaksi myös eri kieltä puhuvan lapsen. Arvioinnin suppeudesta huolimatta tavoitteet toteutuivat ja saimme luotua toimivan menetelmän juuri Kilpola asumisyksikölle. Kuvakorteista on varmasti hyötyä työelämäkumppanille sekä mahdollisesti samankaltaisille muille lähisuhdeväkivaltatyötä tekeville tahoille. Tuotteistamisen kannalta olisi kuitenkin oleellista vielä testata ja arvioida kortteja laajemmin, jolloin voidaan varmasti todeta, että kuvakortit toimivat myös muuallakin kuin Kilpola asumisyksikön lapsityössä. Aihetta olisi hyvä tutkia jatkossa lisää esimerkiksi eri auttajatahon näkökulmasta ja suuremmalla otannalla sekä testata sanattomuuden toteutumista tarkemmin.

Kehittämishanke oli pitkä ja mielenkiintoinen prosessi. Se piti sisällään myöhään venyneitä iltoja ja lukuisia tunteja kirjoittamista ja tutkimista, moneen kertaan vaihtuvia kappaleita, lukuisia muutoksia ja etenkin suurta kehitystä. Kehittämishankkeen tekeminen muuttui sitä mielenkiintoisemmaksi ja samalla vaivattommaksi, mitä pidemmälle prosessi eteni. Samalla huomasimme jatkuvasti muuttuvamme entistä kriittisemmiksi koko kehittämishanketta kohtaan. Tämä ei kuitenkaan ollut huono asia vaan toimi osaltaan laadun takaajana ja sai meidät tekemään entistä enemmän töitä hyvän kehittämishankkeen eteen. Teoreettista tietoa lähisuhdeväkivallasta löytyi erittäin runsaasti ja haasteita tuotti tiedon rajaaminen ja ajankohtaisten lähteiden löytyminen. Kehittämishankkeemme on selkeä kokonaisuus, joka pitää sisällään tietoa lähisuhdeväkivallasta sekä toimivan menetelmän lähisuhdeväkivallan puheeksi oton työkaluksi 4-6-vuotiaille lapsille Kilpola asumisyksikön lapsityöhön.

Yksi merkittävimmistä seikoista kehittämishankkeen toteutumiselle ja lukuisille muutoksille oli Kilpola asumisyksikkö. Tilanteet vaihtuvat Kilpola asumisyksikössä melko nopeaan tahtiin, joka tuotti välillä hankaluuksia hankkeemme etenemiseen. Kun kyseessä on asumisyksikkö, ja Kilpola on asukkaiden koti, kulkee elämä siellä heidän ehdoillaan. Haasteena oli juuri oikean ikäisten lasten puuttuminen ja tapaamisten peruuntuminen viime hetkillä. Tämän vuoksi suunnitelmat menivät osin uusiksi ja esimerkiksi aikataulut venyivät jopa viikoilla eteenpäin. Kaikesta huolimatta kehittämishanke saatiin kuitenkin vietyä kunnialla loppuun saakka. On muistettava, että vaikka suunnitelma olisi kuinka hyvä tahansa, tulee lähes poikkeuksetta eteen muutoksia ja haasteita. Sosionomin tulee olla työssään aina valmis soveltamaan ja muuttamaan suunnitelmia nopeallakin aikataululla.

Kehittämishankkeen aikana lähisuhdeväkivallan tila Suomessa, sen eri muodot ja yleisyys tulivat hyvin tutuiksi. Projektin edetessä kehittämishankkeen aihe tuntui aina vain tärkeämmältä. Erityisesti jäimme pohtimaan kulttuurien välisiä eroja sekä uskontojen hyväksymää väkivaltaa. Pääkaupungin turvakoti ry:n tekemä työ on myös tästä syystä äärimmäisen tärkeää, sillä se auttaa uskonnollisen ja kulttuurillisen väkivallan uhreja avaamaan silmänsä ja antavat näille uusia näkemyksiä siitä, ettei väkivalta ei ole koskaan hyväksyttävää.

Tieto siitä, että luodut kuvakortit jäävät Kilpola asumisyksikön lapsityöhön ja auttavat tulevaisuudessa mahdollisesti monia lapsia käsittelemään tapahtunutta väkivaltaa, tuntuu todella hyvältä. Lähisuhdeväkivalta on ilmiönä laaja ja koskettaa monia lapsia. Lähtökohtaisesti ajatelimme niin, että meille on äärimmäisen merkityksellistä auttaa edes kourallista osaa näistä lapsista, jotka joutuvat kokemaan lähisuhdeväkivaltaa omassa elämässään.

Huomasimme, että hyvin tehdyt suunnitelmat ja perusteellisesti tehdyn pohjatyon olevan ensisijaisen tärkeitä kehittämishankkeen onnistumisen kannalta. Esimerkiksi syvä perehtyminen aiheeseen sekä hyvä opinnäytetyösuunnitelman teko veivät lopullisen kehittämishankkeen kirjoittamista luontevasti eteenpäin. Koko prosessin ajan meitä veivät eteenpäin yhteinen määränpää ja motivaatio. Innostimme toinen toisiamme myös epätoivon hetkillä. Tiimityöskentelymme kehittämishankkeen aikana on ollut lyömätöntä ja kumpikin meistä voi käsi sydämellä sanoa, että ei olisi pystynyt tähän ilman toista. Meitä veivät eteenpäin myös yhteinen innostus aiheeseen. Motivaationa toimi myös lähellä häämöttävä valmistuminen sosionomiksi. Tämä kehittämishanke on ollut yksi opettavaisimmista asioista opintojemme aikana ja loistava mahdollisuus näyttää kaiken oppimamme tulos. Tämä kehittämishanke on näyttö siitä, mihin me sosionomeina pystymme.

Tämä prosessi mahdollisti myös tutustumisen uusiin ihmisiin, verkostoitumaan sosiaalialalla ja kehittää sellaista työtä, joka merkitsee meille paljon. Opimme soveltamaan ja elämään jatkuvassa muutoksessa sekä ennen kaikkea onnistuimme kehittämään Kilpola asumisyksikön lapsityötä.

8 Kehittämishankkeen eettisyys ja luotettavuus

Kehittämishanke luotiin hyvien eettisten periaatteiden mukaisesti. Koska kohderyhmänä olivat lapset, on eettisyydestä huolehtiminen erityisen tärkeää. Eettisyydestä huolehtiminen tarkoittaa muun muassa sitä, että meillä on vastuu lasten anonymiteetin säilyttämisestä. Yksityisyyden kunnioittaminen on vahva eettinen normi ja sen lisäksi lainsäädäntö velvoittaa yksityisyyden suojeluun. (Kuula 2010, 216.) Molemmat allekirjoittivat vaitiolovelvollisuuslomakkeen Kilpola asumisyksikössä.

Valmis kehittämishanke on internetissä kaikkien nähtävillä. Meidän velvollisuutemme oli katsoa, että materiaali, joka rikkoo lapsen yksityisyyttä tai ei sovi julkiseksi, hävitettiin asiaan kuuluvalla tavalla. Emme ottaneet kuva- tai äänimateriaalia lapsista havainnointikerroilla. Kilpola asumisyksikössä jokaisella asiakkaalla on asiakastapaamisia, joissa tehdään asiakassuunnitelma. Asiakastapaamisissa lasten huoltajilta kysytään lupa, että saako lapsen kanssa puhua väkivallasta vai ei. Vanhempia informoitiin siitä, mitä kehittämishankkeemme koskee ja mitä toimintakerroilla tullaan tekemään. Vanhemmilla oli mahdollisuus kysyä meiltä mieltä askarruttavia asioita työntekijöiden kautta. Tällä pyrittiin läpinäkyvään ja eettisesti varmaan toimintaan. Havainnointikerroilla paikalla olivat lapset, joiden huoltajat olivat suostuneet siihen, että lasten kanssa saa käydä väkivaltatapahtumia läpi sekä vanhemmat olivat allekirjoittaneet meidän antaman lupalapun kuvakorttityöskentelyyn osallistumisesta.

Lasten kanssa käytäviin asiakastapaamisiin kuuluu erilaiset tehtävät, joiden avulla toteutetaan laadukasta väkivaltatyötä. Tehtävät liittyvät erityisesti lapsen itsetunnon kohottamiseen, joten meidän kehittämishankkeemme tuotos on hieman erilainen menetelmä lapsille, mihin he ovat entuudestaan tottuneet. Havainnointikerroista suunniteltiin mahdollisimman turvallinen ja kiireetön hetki lapselle, jolloin heille ei aiheutuisi stressiä toimintaan osallistumisesta. Lasta ei tule ottaa mukaan työskentelyyn, mikäli hän selkeästi vastustaa osallistumista. Tämä koskee myös pieniä lapsia, joten heidän tahto otettava huomioon ja mielipidettä on kuultava suunniteltaessa havainnointikertoja. (Nieminen 2010, 35.) Kuvakorttien käytössä tulee myös huomioida asiakkaiden mahdollisesti käynnissä olevat oikeusprosessit. Tällöin lapsen kokemia lähisuhdeväkivaltatilanteita ei tulisi käsitellä liikaa, jottei johdattelua tapahtuisi. Selkeät ohjeet työskentelyyn saa viranomaisilta.

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus. Luotettavuus tarkoittaa kehittämishankkeessa ennen kaikkea käyttökelpoisuutta. Kehittämistoiminnan myötä syntyvä tieto tulee olla todenmukaista sekä ennen kaikkea hyödyllistä. (Toikko & Rantanen 2009, 121-122.) Käytimme kehittämishankkeessa oikeita toimintatapoja sekä pyrimme tekemään kokonaisuudessaan luotettavan kehittämishankkeen. Toiminta suunniteltiin huolellisesti ja tarkasti sekä eettisesti kestävin menetelmin. Sitouduimme täysillä kehittämishankkeen heti alusta alkaen ja molemmat osallistuivat kehittämishankkeen jokaiseen vaiheeseen. Sitoutuneisuus lisää kehittämishankkeen aineistojen, menetelmien sekä tulosten luotettavuutta. Lisäsimme kehittämishankkeemme luotettavuutta sillä, että toimimme selkeästi ja avoimesti esiin sen, miksi halusimme tehdä tämän kehittämishankkeen sekä kuinka projektimme tulee etenemään. Kehittämishankkeen taustan motiivit ja käytännön toteutus ei saa jäädä lukijalle epäselväksi. Kehittämishankkeessa käytettiin useita eri arviointimenetelmiä. Monipuolisten ja laadukkaiden arviointimenetelmien käyttö lisää arvioinnin luotettavuutta. (Toikko & Rantanen 2009, 124.)

Lähteet

Painetut

- Halkola, U. 2009. Mitä valokuvaterapia on? Valokuvan terapeuttinen voima. Helsinki: Duodecim.
- Hansen, S., Sams, A., Jäppinen, M. & Latvala, J. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta - selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Helsinki: Picascript.
- Joki-Erkkilä, M., Jaarto, M & Sumia, M. 2012. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Kalland, M. 2002. Teoksessa Sinkkonen J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY.
- Kauppi, A. 2012. Sisäiset mustelmat - pahoinpitelyn psyykkiset vaikutukset. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Ketola, J. 2008. Menetyksistä mahdollisuuksiin. Perhehoitoa lasten ja vanhemmuuden tueksi. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kuula, A. 2010. Alaikäisiltä kerätyn aineistin arkistoinnin ja jatkokäytön etiikka. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuoritutkimusseura.
- Kyllönen-Saarnio, E. & Nurmi, R. 2005. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, Monika-naiset liitto ry. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Lidman, Satu 2015: Väkivaltakulttuurin perintö. Helsinki: Gaudeamus.
- Nieminen, L. 2010. Lasten ja nuorten tutkimus: Oikeudellinen tarkastelu. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuoritutkimusseura.
- Nikkola, E., Luoma, I. & Aronen, E. 2016. Lasten ja nuorten oikeuspsykiatria. Lasten ja nuorten pahoinpitely ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Paavilainen, E. & Flinck, A. 2007. Lasten kaltoin kohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen: Systemaattisesti kerätty tutkimustieto kehittämistyön tukena. Tutkiva hoitotyö 2007:2.
- Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: Bookwell.
- Rikoslaki 39/1889
- Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys-työ. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö: Koko perhe kierteessä: Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Söderholm, A. & Kiviti-Kallio, S. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu -ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Söderholm, A. & Politi, J. 2012. Lapsen laiminlyönti. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tupola, S., Kivitie-Kallio, S., Kallio, P. & Söderholm, A. 2012. Lapsen fyysinen pahoinpitely. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Sähköiset

Ellonen, N. & Kääriäinen, J. 2010. Alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkiminen itseilmoitusmenetelmällä - pilottitutkimus. Viitattu 11.4.2018. <https://julkari.fi/bitstream/handle/10024/100259/ellonen.pdf?sequence=1>

Ensi- ja turvakotien liitto 2017. Kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan vaikutukset ja seuraukset. Viitattu 11.4.2018. https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=239

Gilbert, R., Kemp A., Thoburn, J., Sidebotham, P., Raford, L., Glaser, D. & Macmillan, H. 2009. Recognizing and responding to child maltreatment. The Lancet. Viitattu 30.4.2018. [http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(08\)61707-9/fulltext](http://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(08)61707-9/fulltext)

Kauppi, A. 2013. Väkivalta ei jätä lapseen vai mustelmia. Viitattu 12.4.2018. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste12013/vakivaltaeiingatlapseenvainmustelmia.html>

Kääriäinen, J., Ellonen, N., Peutere, L. & Sariola, H. 2010. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina: maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten vertailua. Viitattu 14.1.2018. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100362/kaariainen.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Laaksonen, T., Sariola, H., Johansson, J., Varjonen, M., Von Der Pahlen, B., Sandnabba, NK. & Santtila, P. 2011. Changes in the prevalence of child sexual abuse, its risk factors, and their associations as a function of age cohort in a Finnish population sample. Viitattu 11.4.2018. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21824655>

Paavilainen, E. & Flinck, A. 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Hoitotyön suositus. Viitattu 13.4.2018. http://www.hotus.fi/system/files/Lasten_kaltoinkohtelun_tunnistaminen_SUM.PDF

Pääkaupungin turvakoti ry. Viitattu 20.11.2017. <http://paakaupunginturvakoti.fi/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 62/2017. Tilastoraportti. Turvakotipalvelut 2016. Viitattu 30.1.2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134679/Turvakotipalvelut%202016_Finl.pdf?sequence=1

Tilastokeskus. 2018. Rikos- ja pakkokeinotilasto. Viitattu 20.4.2018. https://www.stat.fi/til/rpk/2017/04/rpk_2017_04_2018-03-16_tie_001_fi.html

Lapsen kaltoinkohtelu. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.11.2017. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivalan_ehkaisytyo/lahisuhde/lapsen

Lähisuhdeväkivalta. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.11.2017. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/hyvinvointi/sukupuolistunut-vakivalta/sukupuolistuneen-vakivallan-muotoja/lahisuhdevakivalta>

Väkivallan vaikutukset lapseen. 2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.11.2017.

<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaisikaytto/vakivallan-vaikutukset-lapseen>

Kuviot

Kuvio 1. Kehittämishankkeen lineaarinen malli.....	20
--	----

Liitteet

Liite 1: Havainnointikertojen arviointilomake	39
Liite 2: Palautekysely työntekijälle	41
Liite 3: Palautekysely lapselle	44
Liite 4: Itsearviointi	45
Liite 5: Reflektiokeskustelun lomake	46
Liite 6: Tutkimuslupa.....	47
Liite 7: Lupalappu lasten vanhemmille.....	48
Liite 8: Kuvakortit lähisuhdeväkivaltatyöhön.....	49
Liite 9: Ohjeet kuvakorttityöskentelyyn	56

Liite 1: Havainnointikertojen arviointilomake

Havainnoidaan/arvioidaan lasta:

Havainnoitsija: _____

- Miten lapsi kiinnostuu kuvakorteista?
- Miten lapsi ottaa kuvakortit vastaan? (Esim. innostuu, tylsistyy, kommentoiko kortteja millään lailla?)
- Miten lapsi ymmärtää kuvakorttien käyttötarkoituksen?
- Mikä on lapsen reaktio työntekijän kertoessa kuvakortti menetelmästä?
- Miten lapsi kertoo kokemastaan lähisuhdeväkivallasta?
- Miten lapsi tunnistaa lähisuhdeväkivalta tilanteita?
- Miten lapsi nimeää lähisuhdeväkivallan tuomia tunteita?
- Miten nopeasti lapsi kertoo tapahtuneesta lähisuhdeväkivallasta?
- Miten lapsi käyttäytyy kuvakorttien käytön aikana? Muuttuuko käytös tänä aikana? (Kehonkieli, nonverbaalinen viesti, suorat kommentit, ilmeet jne.)

Havainnoidaan/arvioidaan työntekijää:

Havainnoitsija: _____

- Miten työntekijä saa lapsen kiinnostumaan kuvakorteista?
- Miten työntekijä saa lapsen kertomaan tapahtuneesta lähisuhdeväkivallasta kuvakorttien avulla?
- Miten työntekijä kertoo lapselle kuvakorteista?

- Miten työntekijä käyttää kuvakortteja?
- Miten työntekijä käyttäytyy kuvakorttien käytön aikana? Muuttuuko käytös tänä aikana? (Kehonkieli, nonverbaalinen viesti, suorat kommentit, ilmeet)
- Miten työntekijä reagoi lapsen kommentteihin? Vievätkö kommentit työskentelyä eteenpäin?

Liite 2: Palautekysely työntekijälle

Työntekijä: _____

1. Ovatko kuvakorttien kuvat havainnollistavia?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

2. Ovatko kuvakortit selkeästi ymmärrettäviä?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

3. Ovatko kuvakorttien käyttöohjeet ymmärrettävät?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

4. Koetko kuvakortit toimivaksi menetelmäksi?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

5. Koetko kuvakorttien helpottavan lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

-
6. Aiotko ottaa kuvakortit viralliseksi menetelmäksi Kilpola asumisyksikön lapsityöhön?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

7. Pystyikö lapsi tunnistamaan omia tunteitaan kuvakorttien avulla?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

8. Onnistuuko väkivallasta kertominen sanattomasti kuvakorttien avulla?

Kyllä

Ei

Perustele vastauksesi: _____

9. Millaiseksi koit kuvakorttien käyttämisen?

10. Miten lapsilähtöisyys näkyy kuvakorteissa?

11. Miten mielestäsi lapsi otti kuvakortit vastaan?

12. Miten arvioisit kuvakortteja kokonaisuudessaan?

13. Millaisia muutoksia kuvakortit kaipaavat?

Muut kommentit/palaute:

Liite 3: Palautekysely lapselle

1. Millaisilta kuvakortit sinusta näyttävät?

Kiva

En tiedä

Ei kivoilta

2. Tykkäsitkö pelata kuvakorteilla?

Tykkäsin

En osaa sanoa

En tykännyt

3. Auttoiko Pette-pupu sinua kertomaan omista tunteista?

Kyllä

En tiedä

Ei

Liite 4: Itsearviointi

Kuvakorttityöskentelyn itsearviointilomake

Tuokio nro.

Kuka arvioi:

1. Miten onnistuit omasta mielestäsi kuvakorttityöskentelyssä?
2. Mikä ei toiminut? Miksi?
3. Missä asiassa olisi kehitettävää/korjattavaa?
4. Arvioi kuvakorttien tavoitteiden toteutumista lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa?
5. Kuinka lapsi/sinä ymmärsi(t) kuvakorttityöskentelyn?
6. Oma toimintani työskentelyssä.
7. Kuinka toimintakerran tavoitteet toteutuivat?

Liite 5: Reflektiokeskustelun lomake

Reflektiokeskustelun lomake

1. Miten onnistuimme kuvakorttityöskentelyssä?
2. Mitkä asiat eivät toimineet?
3. Missä asiassa olisi kehitettävää/korjattavaa?
4. Arvioikaa kuvakorttien tavoitteiden toteutumista lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa?
5. Kuinka toimintakerran tavoitteet toteutuivat?
6. Mitä muutoksia teemme seuraavalle kerralle tämän yhteenvedon perusteella?

Liite 6: Tutkimuslupa

Hei,

26.3.2018

Olemme Otaniemen Laurean neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita ja toteutamme opinnäytetyötämme Kilpola asumisyksikössä.

Tiedonkeruun menetelmänä käytämme kuvakortteja. Olemme luoneet kuvakortit, joiden avulla lapsi voi kertoa kotona kokemastaan lähisuhdeväkivallasta ja käsitellä sen tuomia tunteita yhdessä aikuisen kanssa. Havainnoimme sekä testaamme kuvakortteja lapsen kanssa ja raportoimme ylös havaitsemamme asiat.

Lapsen kertomia asioita käsitellään nimettömästi eikä mitään tulla äänittämään tai videoimaan. Lapsesta ei myöskään oteta valokuvia. Saatua tietoa käytetään ainoastaan opinnäytetyöme tekemiseen, joka julkaistaan internetissä.

☐ Meillä on lupa tutkia lasten kokemaa lähisuhdeväkivaltaa.

Opiskelijoiden allekirjoitukset:--_____

Nimenselvennys:_____

Kilpola asumisyksikön edustajan allekirjoitus :_____

Nimenselvennys: _____

Liite 7: Lupalappu lasten vanhemmille

Hei,

26.3.2018

Olemme Otaniemen Laurean neljännen vuoden sosionomiopiskelijoita ja toteutamme opinnäytetyötämme Kilpola asumisyksikössä.

Tiedonkeruun menetelmänä käytämme kuvakortteja. Olemme luoneet kuvakortit, joiden avulla lapsi voi kertoa kotona kokemastaan lähisuhdeväkivallasta ja käsitellä sen tuomia tunteita yhdessä aikuisen kanssa. Havainnoimme sekä testaamme kuvakortteja lapsen kanssa ja raportoimme ylös havaitsemamme asiat.

Lapsen kertomia asioita käsitellään nimettömästi eikä mitään tulla äänittämään tai videoimaan. Lapsesta ei myöskään oteta valokuvia. Saatua tietoa käytetään ainoastaan opinnäytetyöme tekemiseen, joka julkaistaan internetissä.

Lapsen nimi: _____

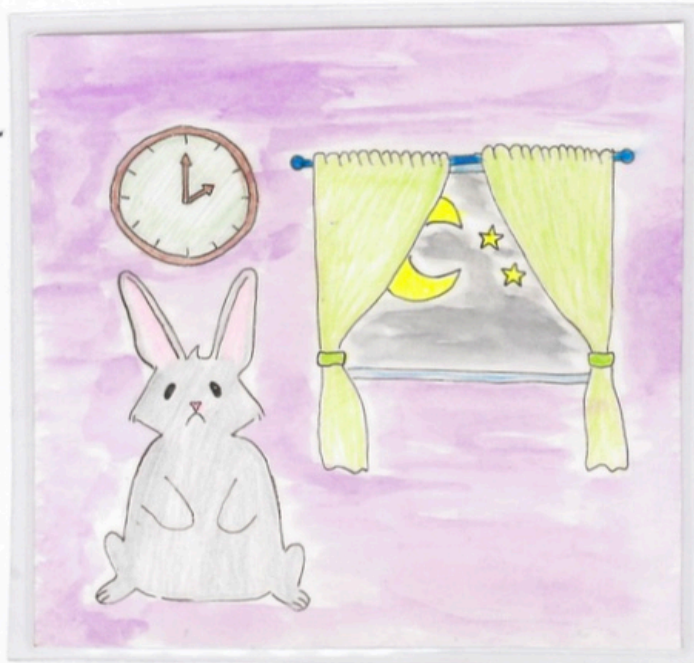
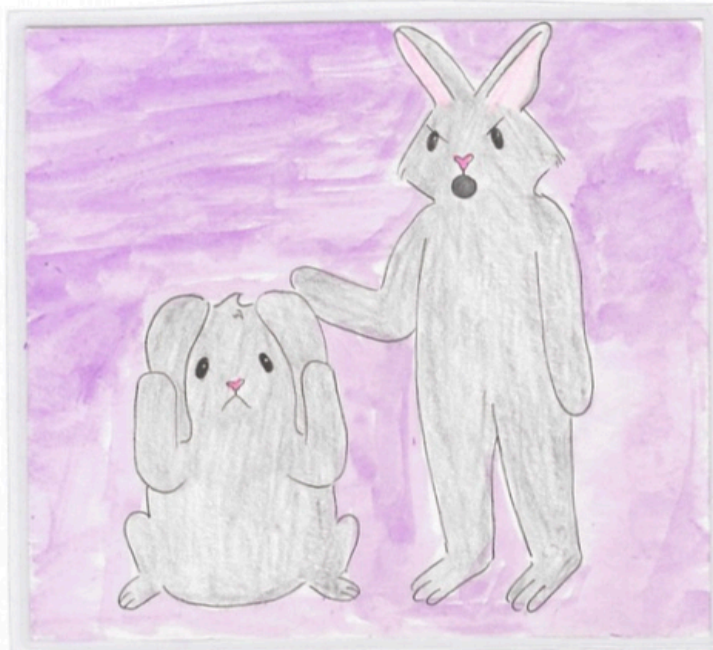
1.

☐ Lapseni saa osallistua kuvakorttityöskentelyyn

Huoltajan allekirjoitus: _____

Terveisin! sosionomiopiskelijat Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Liite 8: Kuvakortit lähisuhdeväkivaltatyöhön

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 1: Isä/äiti puhuu rumasti (haukkuu, nimittelee, solvaa) Pette-pupulle

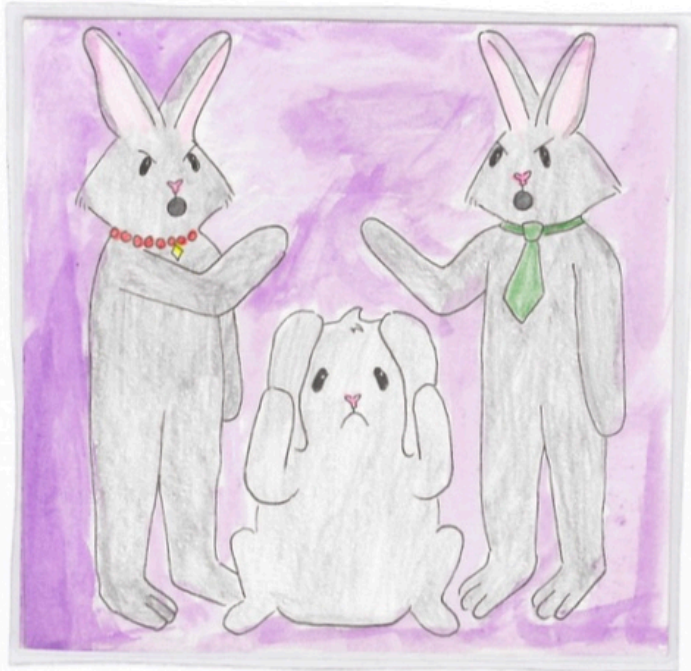
Kuva 2: Pette-pupu on yksin yöllä kotona

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 3: Isä-pupu pahoinpitelee Pette-pupua

Kuva 4: Pette-pupu katselee ikärajasuositusten ylittäviä väkivaltaohjelmia

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 5: Isä ja äiti riitelevät kovaäänisesti Pette-pupun läsnä ollessa

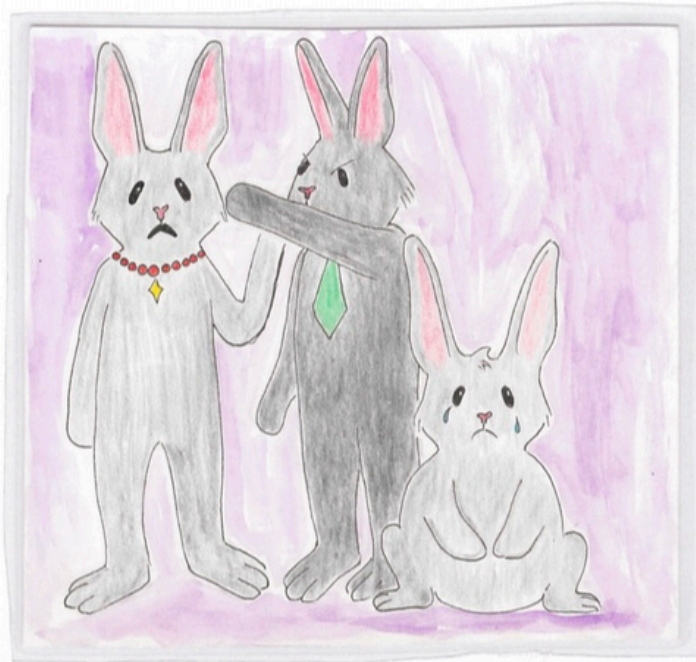
Kuva 6: Isä/äiti/muu aikuinen tarjoaa Pette-pupulle päihteitä

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 7: Isä/äiti käyttävät päihteitä Pette-pupun läsnä ollessa

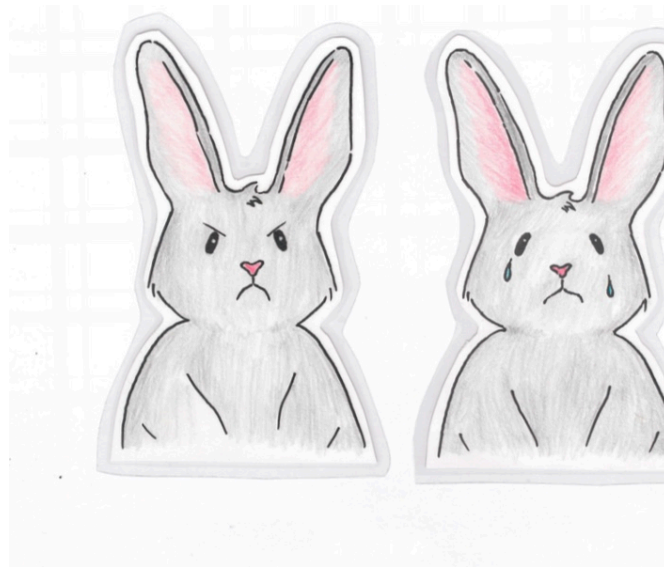
Kuva 8: Isä/äiti/muu aikuinen koskettaa sopimattomasti Pette-pupua

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 9: Isä/äiti pahoinpitelee toista/toisiaan Pette-pupun läsnä ollessa

Kuva 10: Äiti-pupu pahoinpitelee Pette-pupua

Tunnekortit:

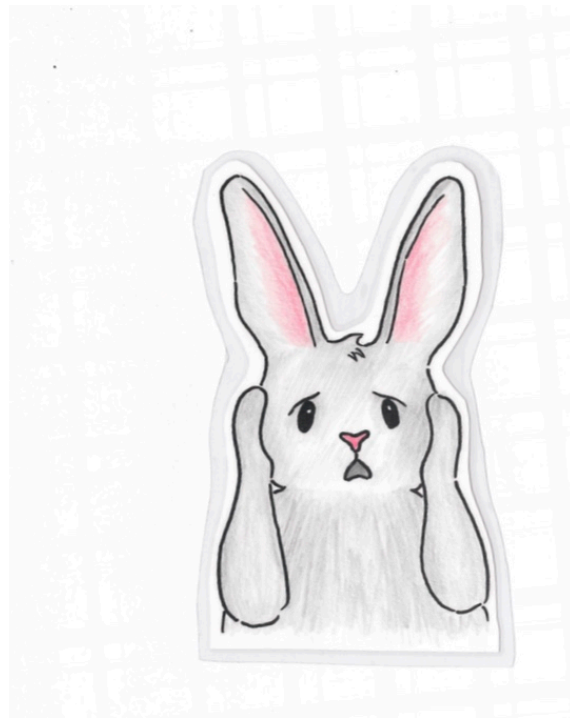
Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 11: Vihainen (vasemmalla), surullinen (oikealla)

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 12: Neutraali (vasemmalla), iloinen (oikealla)

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 13: Pelokas

Tekijänoikeudet: Heidi Mehto ja Roosa-Maria Sipinen

Kuva 14: Kuvakorttien säilytyslaatikko

Liite 9: Ohjeet kuvakorttityöskentelyyn

Ohjeet kuvakorttien käyttöön

Nämä kuvakortit ovat tarkoitettu Kilpola asumisyksikön lasten kanssa tehtävään lähisuhdeväkivaltatyöhön. Kuvakorttien avulla työntekijät saavat tietää enemmän lapsen kotona tapahtuneesta lähisuhdeväkivallasta ja työskennellä sen tuomien tunteiden kanssa. Tämä tieto auttaa lapsen tukemisessa ja edesauttaa jatkotyöskentelyä lapsen kanssa. Lapsi ei välttämättä ole halukas puhumaan tai työntekijällä ja lapsella ei ole yhteistä kieltä, tällöin lapsella on mahdollisuus osoittaa kuvakorteilla sanattomasti mitä on mahdollisesti kokenut.

1. Kuvakortti työskentelyn aloitus:

Lapsen kanssa istutaan yhdessä pöydän ääressä tai lattialla. Työntekijä näyttää lapselle Pette-pupun neutraalia kuvaa tunnekorteista ja lukee tälle Pette-pupun viestin.

Hei sinä!

Minä olen Pette-pupu. Olen juuri sen ikäinen kuin sinä haluat. Ja asun juuri siellä missä sinä haluat minun asuvan. Minä olen melko pienikokoinen. Olen myös kiltti ja tykkään leikkiä. Varmasti monia samoja leikkejä, kun sinäkin. Tykkään myös herkutella, mutta etenkin tykkään auttaa. Minun avulla sinä pystyt kertomaan asioista joista et välttämättä halua puhua. Minä voin kertoa ne sinun puolestasi. Sinä saat vain osoittaa, jos niin haluat. Minun avulla saat myös kertoa miltä sinusta tuntuu. Olemalla vaikka aivan hiljaa ja näyttämällä kuvaani. Tärkeintä on se, että sinun on hyvä olla.

Pian näet kuvia, joissa seikkailen minä. Minulle on sattunut ja tehty asioita, jotka eivät ole kovin kivoja. Ne ovat ehkä satuttaneet minua, saaneet minut itkemään tai tuntemaan oloni tukalaksi. Pian työntekijä näyttää sinulle näitä kuvia. Silloin on sinun vuorosi kertoa, oletko kokenut ehkä samoja asioita kuin minä ja miten ne ovat saaneet sinut tuntemaan.

Terveisin:

Pette-pupu

2. Kuvakortti työskentely:

Kuvakortteja voi käyttää kahdella tapaan riippuen siitä, miten lapsi reagoi kuvakortti työskentelyyn.

Jos lapsi on halukas puhumaan tai työntekijällä ja lapsella on yhteinen kieli, toimi seuraavien ohjeiden mukaisesti. Suosittelemme keskusteluun rohkaisemista aina. Toivomme korttien rohkaisevan lasta yhdessä työntekijän avulla kertomaan kokemistaan väkivaltatilanteista. Kuvakortit toimivat havainnollistajana ja auttavat siten lähisuhdeväkivallan puheeksi otossa. Lapsi ei aina ymmärrä lukea niin sanotusti rivien välistä, joten lähisuhdeväkivallasta tulisi puhua niiden omilla nimillä ottaen tietysti lapsen kehitys- ja ikätason huomioon.

Aseta yksi tai enintään kolme korttia kerrallaan lapsen eteen ja aloita keskustelu. Keskustelua voi viedä eteenpäin seuraavilla kysymyksillä:

Keitä kuvassa on?

Mitä kuvassa tapahtuu?

Onko kuvan tilanne sinulle tuttu?

Mitä hahmot mahdollisesti sanovat?

Miltä Pette-pupusta tuntuu? (Käytä apuna tunnekortteja)

Miltä kuvassa tapahtuva tilanne saa sinut tuntemaan? (Käytä apuna tunnekortteja)

Mitä on tapahtunut ennen kuvan tilannetta?

Mitä voisi tapahtua kuvan tilanteen jälkeen?

Mitä haluaisit kuvassa tapahtuvan toisin?

3. Jos lapsi on vastahakoinen keskusteluun tai työntekijällä ja lapsella ei ole yhteistä kieltä toimi seuraavasti:

Aseta kaikkia kuvakortit lapsen eteen pöydälle tai lattialle. Anna lapselle mahdollisuus osoittaa sormellaan kuvakortteja ja näin kertoa onko hän mahdollisesti kokenut vastaavanlaisia tilanteita. Jos työskentelyn edetessä työntekijästä tuntuu, ettei menetelmä ole lapselle selvä, esimerkiksi kielimuurista johtuen, voi tunnekorteista yhdessä väkivaltakorttien kanssa luoda tunnetaitopelin. Työntekijä näyttää mallia asettamalla tunnekortteja väkivaltakuvien päälle ja lapsi saa tehdä samoin. Ajatuksena on se, että lapsi saisi kertoa miltä kuvan tilanteet hänestä tuntuvat.

4. Lopetus

Kun lapsen kanssa on käyty väkivalta kortit läpi, lopeta tuokio seuraavasti:

Pette-pupu sanoo:

Kiitos, että kerroit kokemuksistasi kanssani. Se oli todella rohkeaa. Sinä olet vahva ja tärkeä. Muista, että väkivalta ei ole koskaan oikein eikä se ole sinun vikasi. Sinun olisi tärkeää kertoa siitä, vaikka tarhatädille, naapurille, kaverin vanhemmille tai muulle luotettavalle aikuiselle. Voit myös kääntyä minun puoleeni, vaikka ensi viikolla, jos haluat kertoa lisää. Hei hei, ehkä tapaamme vielä!